

Egyetlen dobozba sem
gyömöszölhető be – Weiss
István fotóművész | **4.**

Váradról indult
az „emberi muzsika”
– Fényes Szabolcs | **20.**

Szent Flórián lovagjai (2.)
– A Mezey család
története | **23.**

Fjordok lírikusa – A hónap
zeneszerzője Edvard
Grieg | **30.**

Várad *folyóirat*

Kulturális, közéleti havilap • Nagyvárad, 2022. június • II. (XXI.) évfolyam 6. (207.) szám • **Ára 10 lej**

Megjelölik a kezdő délkört a várban

Püspöksége idején Vitéz János csillagvizsgálót állított fel Váradon, s Georg Peuerbach bécsi csillagászprofesszor e csillagvizsgálón áthaladóként jelölte ki a kezdő délkört, ehhez viszonyítva készítette el táblázatait. Ezeket 1464–1667 között használták a korabeli térképeken. A 0 délkör a nagyváradai várban, a Királyfia bástya közelében futott. Ennek állítana emléket a Lions Club kezdeményezésére Nagyvárad önkormányzata.

A városrendezési bizottság május eleji ülésén jóvá is hagyta a 0 délkör egykori elhelyezésére emlékeztető kortárs szobor felállítását – tájékoztatott a váradi polgármesteri hivatal sajtószolgálatosa. A vár korabeli gazdasági, közigazgatási, katonai, jogi, egyházi stb. szerepét Arina Moș alpolgármester is megemlítette az ülésen, s azt is elmondta: az alkotás a kortárs képzőművészet nyelvét használó, a környezethez illő városi szobor. Az üvegszobor talpzata forogni fog majd, naponta egy fordulatot tesz meg, 24 óra alatt 24 különböző pozíciója lesz, így egyesítve a mozgást és a szint egyetlen jelképbe, tette hozzá az alpolgármester.

Az alkotás fő anyaga öt centiméter vastagságú üveg, amelyet úgynevezett 3M Dichroic szűrővel látnak el, ami a szobor leírása szerint a napfénytől függően „egyedi előadást

Az alkotás látványtervei alapján a kortárs jelzőt nem, a „környezetbe illő” kifejezést azonban erősen vitatnánk

teremt”. A leírás szerint a tíz méter magas szobor részeként 7 méter magasban egy fémgömböt helyeznek el. Az alkotás forgó alapjának három méter lesz az átmérője, ezen akár át is haladhatnak a látogatók.

Fried Noémi Lujza

Fizessen elő lapunkra!

A *Várad folyóirat* előfizetési díja: 3 hónapra 25 lej, 6 hónapra 50 lej, 1 évre 100 lej. A lap előfizethető a Gheorghe Șincai Megyei Könyvtár pénztárában készpénzzel vagy postán pénzesutalvánnyal (mandat postál), az előfizető nevének és pontos lakcímé-

nek, valamint az „Abonament Várad” megjegyzésnek a feltüntetésével: Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Oradea; CUI 4687188; Cod IBAN: RO66 TREZ07621G330800XXXX, Trezoreria Oradea. Az előfizetők a lapot postán kapják meg.

Kultúra

- 4.** Egyetlen dobozba sem gyömösölhető be – Beszélgetés Weiss István fotóművésszel

- 7.** A vers előbb-utóbb megszületik – Lapunk vendége volt Varga Melinda költő

Zene

- 9.** Bartók zenéje tiszta jazz – Ismét Váradon járt a Sárík Péter Trió

Könyvespolc

- 11.** Májusi könyvújdonságok – A megyei téka polcait szemléztük

Kultúra

- 12.** Mennyire beteg az egészségügy? – Tiszta beszédre buzdít Molnár Judit

(Fény)képes krónika

- 13.** Máramarosi esküvő – Kerekes István fotója és története

Irodalom

- 14.** A nyár ajándékosara – Tóth Ágnes novellája
17. Módosítunk – Fábíán Judit prózája
19. Lencsés Károly versei

História

- 20.** Váradról indult az „emberi muzsika” – Fényes Szabolcsra emlékezünk
23. Szent Flórián lovagjai (2.) – Adalékok a nagyvárad Mezey család történetéhez

In memoriam

- 26.** Népének és hivatásának elkötelezettje volt – Emlékezés Árvay Árpádra

Biharország – Portré

- 28.** Alkotástól kutatómunkáig sikeresen – Bemutatjuk Angyal Olívia grafikust

Zene

- 30.** Fjordok lírikusa – A hónap zeneszerzője Edvard Grieg

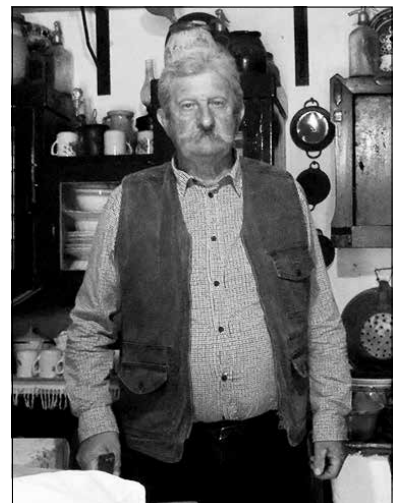
Portré

- 33.** Nyár végéig maradhat a várban a szövőszék – Beszélgetés Pázmán Ida kézművesmesterrel

Biharország – Szomszédoló

- 35.** Egy magánygyűjtő, aki tiszteli a múltat – Pécsi Sándor földesi otthonában rendezett be tájházat

Biharország – Üdítő

- 38.** Pszichiáter véleménye – Keresztrejtvény nyereménnyel

Társadalom

- 39.** Várják a pályázatokat a Nyilas Misi-öztündijra

Várad folyóirat – kulturális, közéleti havilap. **Kiadja** a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár – Nagyvárad, Várad Kulturális Folyóirat Részleg. **Intézményfenntartó:** Bihar Megye Tanácsa. **Szerkesztőség és kiadó:** Nagyvárad, Armatei Române utca 1/A, C épület, II. em. 7. ajtó; telefon: 0259/431-257; 0771/269-647. **Postacím:** 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C. **E-mail:** biharmegye@gmail.com; bibliobihor@yahoo.com; **internet:**

www.bibliobihor.ro; www.varad.ro; https://varadbiblioteca.blogspot.com. **Szerkesztőbizottság:** Fried Noémi Lujza, Máté Zsófia, Tóth Hajnal. **Munkatársak:** Darabont Éva tördelőszerkesztő, Megyesi Antónia olvasószervező-korrektor; Barabás Zsuzsa, D. Mészáros Elek, Dérer Ferenc, Kocsis Csaba, Molnár Judit, Tóth Ágnes. Készült a Metropolis nyomdában. ISSN 1583-0616

Egyetlen dobozba sem gyömöszölhető be

Anima – Lélek címmel a Nagyváradról elszármazott, Frankfurtban élő **Weiss István** fotóművész alkotásaiból nyílt retrospektív kiállítás április végén a váradi Posticum kulturális és ifjúsági központban a Slash Light Kulturális-Művészeti Egyesület szervezésében. A tárlat anyaga az 1972 és 2021 között készült, több ciklusra osztott alkotásokból állt össze.

Különleges kompozícióiban megjeleníti a magasságokat és mélységeket, sötétségeket és fényeket. E magával ragadó kreációkban található poézis, misztikum, komorság, a lélek éden- és pokoljárásai, gyötrődés és megtisztulás, angyalarcú démon és szomorú bohóc. Föllelhető bennük megannyi szimbólum és mondandó.

Csodaszép ünnep volt Weiss István retrospektív fotótárlatának megnyitója. Régi ismerősökkel, művészekkel és művészetkedvelőkkel. Az eseményt Mészáros Varga Erzsébet, a Slash Light Egyesület elnöke moderálta. Szólt arról, hogy szándékuk szerint évente meghívják majd Váradra egy-egy jeles fotóművészt. Életműdíjat is alapítottak a Slash Light tagjai. Az első elismerést Weiss Istvánnak ítélték oda,

Czvikker Katalin és Weiss István az életműdíjjal

Weiss Istvánnak Várad a mindene

aki mentora is az egyesület lelkes művészeinek, szeretettel nevezi őket a fiókáinak.

Az életműdíjat Czvikker Katalin, a Szigligeti Színház főigazgatója adta át, s hangsúlyozta: amikor a váradi teátrum történetéről van szó, Weiss István személyisége megkerülhetetlen. Az ő színházi fotói a néhai Szabó József Ódzsa színházi rendező szerint (akit láthattunk-hallhattunk a filmbejátszás jóvoltából) nem csupán megmutatnak néhány jelenetet, hanem a fotóművész megragadja a rendezői stílust, színészi játékot is. A megnyitón Jovián György képzőművész, valamint Szabó Ágnes rendező, Szabó József Ódzsa lánya méltatta Weiss István művészetét. Ez utóbbi megjegyezte: ezen alkotások a lélek fényének képei. Kiss Török Ildikó színművész ifj. Weiss István verseiből olvasott fel (egy-egy idézet a képek mellett is olvasható volt, szimbiózisba kerülve líra és vizuális művészet), továbbá felléptek: Meleg Vilmos és Miske László színművészek, közreműködött Oszaczky-Andrássy Katalin zongoraművész.

A megnyitóbeszéd, gratulációk, köszöntő szavak után a Posticum udvarán beszélgettem Weiss Istvánnal művészetéről és váradiságról.

– Milyen érzés volt most visszatérni Váradra? Milyen érzéseket ébresztett Önben a nagyváradi életmű-kiállítás?

– Olyan, mint amikor az ember megtalálja hosszú-hosszú idő után a régi szerelmét, aki

Weiss István egyik kompozíciója

már semmiért nem haragszik rá. Valahányszor leszálok Budapesten a repülőről, könnybe lábad a szemem. Ehhez hasonlót akkor érzek, amikor hazajövök Nagyváradra, vagy amikor a Székelyföldön vagyok. Abszolút elfogult vagyok Váraddal. Néha elszomorodom látván a nem kimondottan európai építészeti megoldásokat, hatalmas utakat, csúnya aluljárókat, felüljárókat, a kilúgozott Szent László teret, s még sorolhatnám. Várad hagyományában magyar történelmi város, egyik erdélyi városhoz sem hasonlítható. Várad csodálatos város csodálatos magyar közösséggel, ami rendkívüli dolgokra képes.

– *Mit jelentett Önnek a váradai teátrum?*

– Nekem a színház a művészet kvintesszenciája volt. Az égvilágon minden volt: képzőművészet, humán kultúra... És most már jóformán nem ismerek senkit. Egykori barátaim, kollégáim többsége meghalt vagy nyugdíjba ment. A legjobb, legkedvesebb barátaim, például Csíky Ibolya, Varga Vilmos, Szabó József Ódzsa, mind meghaltak. Baráti vonatkozásban ily módon árvaságra jutottam.

– *Milyen koncepció szerint válogatta össze a kiállítás anyagát?*

– Úgy, hogy megjelenüljön az élet. Egy ember élete, egy nemzedék élete, egy nép élete, egy földrész élete – és az e mögött lévő lelkék. Ezért van felosztva ciklusokra: a *Múlt*, a *Jelen*, a *Fohász*, a *Jövő*, az *Epilógus*. Végigmegy az egész életen. A szépségtől a rútságig. Az elidegenedett, elgépiesedett társadalomban. Megjelennek a lélek szenvedései ebben az életben. Ezért található egy clownportré a bejárati ajtóval átellenben. Ez a clown kissé bamba, kissé együgyű csodálkozással az égbe néz. Mintha azt kérdezné: „Mit tettél velünk, Uram?” vagy: „Mit engedted, hogy tegyenek velünk, Uram?”

– *Nagy hatással vannak Önre a monumentális irodalmi művek. Ezek az alkotásaiiban is hangsúlyosan megjelennek...*

– Egy híres német irodalomtörténész, Karlheinz Stierle szerint az emberiség három főműve: Ovidius *Metamorphosisa* (*Átváltozások*), Dante *Isteni színjátéka* és Marcel Proust *Az eltűnt idő nyomában* című alkotása. Az irodalomtörténész szerint ez a három mű a világ meséje, ezért is lett a néhány évvel ezelőtt a nagyváradi várban nyílt tárlatomnak *Fabula mundi* a címe. Mindenkire rettentő nagy hatással kell hogy legyenek ezek az irodalmi művek.

– *Foglalkoztatja-e új művészeti projekt létrehozása?*

– Legalább öt új projektem volna, csak megfelelő hely és meghívás kellene, ahol ki tudnám állítani a kompozíciókat. Például van egy olyan projekt, amelynek az a címe, hogy *Vergődés*. Nagy hatással van rám a változó világ. Az emberiség soha nem volt ekkora veszélyben, mint mostanság. Az oroszok nem veszítettek még háborút, ez az egyik. Másrészt van egy olyan mondás, miszerint az oroszokat nem hatják meg a könnyek. Elkészerítő a helyzet és a naivitás, az Európai Unió naivitása is, a komolytalansága. A bürokráták nem tudják, mihez kezdjenek, és közben mi veszélyben vagyunk. A létünk, a kultúránk került veszélybe. A kultúrának három alapja van: a görög filozófia, a római jog és a zsidó-keresztény erkölcs. Ha ebből egy elkezd inogni, akkor már nagyon nagy baj van, de amikor egyszerre mindhárom ingadozik, akkor... nem is tudom, mit mondjak. Visszatérve a többi projekthez: születtek kompozíciók a szerelemről, hiszen nem vagyok én született pesszimista alkat, csak nyitott szemmel járok a világban. Van projektem a hagyományról, de nem dokumentarista módon ábrázolom ezeket. Teremtettem egy új embert. Ez virtuális ember. Sok képen keverem a valót, az igazi hús-vér embert a virtuálissal – attól való félelmemben, hogy nehogy több legyen a virtuális ember, és az igaziból meg egyre kevesebb. Tehát új alkotások, új kompozíciósorozatok vannak, csak lehetővé kell tenni a kiállításokat.

– *Miként látja a művészet helyzetét a mai világban?*

– A művészet mindent megcsinált, amit meg lehetett csinálni. Ha eljutok a szakadék széléhez, akkor vagy belezuhanok a semmibe, vagy pedig visszafordulok és visszatekinetek, és az elődök által megteremtett művészeti irányzatokat, stílusokat a magam nyelvére öt-

(folytatás a következő oldalon)

Egyetlen dobozba sem gyömöszölhető be

(folytatás az előző oldalról)

➤ vözöm, és a magam kifejezési szándékainak megfelelően használom. Ez a helyzet a művészettel. Történt egyszer, vagy tíz éve, hogy a frankfurti Modern Művészeti Múzeum akkori főintendánsa, híres, nemzetközileg elismert művészeti esztéta, Jean-Christophe Ammann hallott rólam, és eljött hozzám. Megnézte a képeimet, vagy három óra hosszat beszélgettünk, és a következőket mondta nekem: „Uram, én magát semmilyen dobozba nem tudom besorolni, ami a szponzorok elvárásainak megfelelne. Tehát én nem csinálom magának kiállítást a Modern Művészeti Múzeumban. El kell mondanom magának, hogy a művészet halott, és én megyek nyugdíjba.” A műtermemben így szólt: „Megvennék öntől három képet. Többet nem tudok megfizetni. De ha a háromnak az ára túl sok, akkor egy képet vásárolok meg.” Megkérdeztem, melyik volna az az egy. Rámutatott a képre. Mondtam neki, odaadom ajándékba. Ritkán látni olyan boldogságot egy ember arcán, mint akkor az övén. Elvitte a képet, utána többször felhívott, hogy neki olyan lelkifurdalása van. Mondtam, sose legyen, majd más megfizeti a kép árát. A tragikus az, hogy ez a nagy tudású ember, aki a már meglévő kiadványai mellé további könyvek megírására készült, másfél-két év múlva meghalt anélkül, hogy megírta volna a tervezett köteteit. Nekem a vele való találkozásból az lett a tanulság, hogy engem sehová sem tudnak besorolni. A jómódú emberről, aki művészetbe fekteti a pénzét, mert állítólag az biztosabb, mint a drágakőbe vagy

aranyba fektetett pénz, nem tétélezhető fel, hogy ragyog a műveltségtől, és nem tétélezhető fel, hogy az én elvont, komplikált képeimet megéri, tehát Ammann nem talált olyan cipősdobozt, ahová engem begyömöszölhetett volna. De evvel nem volt soha semmi baj. Nagyon sok kiállításom volt Nyugaton.

– *Vagyis a saját ösvényeit járta...*

– Abszolút mindig. A legutóbbi kiállításom Frankfurtban egy evangélikus templomban volt, ahol csináltam egy installációt, az Utolsó vacsorát. Koldusok képeiből állítottam össze az installációt. Meghívtam a frankfurti koldusokat a megnyitóra. Voltak vagy kétszáz-kétszázötvenen. Olyan szép megnyitóm addig még soha nem volt. Az volt a kikötésem a papnak, hogy ne legyen szeszes ital, ne legyenek szendvicsek, rossz, műanyagból készült tészták. Zsíros kenyér volt, meghintve pirospaprikával, meg üdítő és ásványvíz. És az emberek bejöttek, és jóllaktak, és hálásak voltak, és tetszettek nekik a képeim. Azóta nem volt kiállításom Frankfurtban. Volt másutt, ahol lehetett: például Glasgow-ban, Budapesten több is. Örülök, hogy most sikerült Váradra jönni. Remélem, lesz még egy-két alkalom ismét Váradon kiállítani.

– *Gondolom, rengeteg érzés, megannyi emlék fölelevenedett most. Rengeteg szál köti Váradhoz...*

– Negyvenéves voltam, amikor innen kitelepültem. Itt voltam gyerek, itt voltam tinédzser, itt lettem szerelmes, itt voltam ifjú, aztán fiatal felnőtt, itt született a fiam. Semmi nem köt Frankfurthoz. A feleségemnek és nekem az a végakaratumk, hogy – mivel a bürokratikus macera miatt nehéz idehozni szegény meghalt embert, s itt eltemetni – hamvasszának el minket, a hamvainkat keverjék össze, a felét szórják a Dunába, a másik felét pedig a Körösbe. És akkor mi jó helyen leszünk. Lehet, ez romantikus hozzáállás, de én ezt vállalom. Nemhiába mondtam a vernisszázson azt: soha ne feledjék, hogy mindent annak a helynek köszönhetünk, ahol először ettünk paradicsomot. A többi csak mese. Itt kell maradni és helytállni. Életem nagy hibája volt, hogy elmentem innen. Többször vissza akartam térni, ám valahogy mindig elügyetlenkedtem, hogy hazajöjjenek. Nos, ennyit jelent nekem Várad. Vagyis: mindent.

Weiss István
alkotása

Tóth Hajnal

A vers előbb-utóbb megszületik

Varga Melinda költő, József Attila- és Kinde Annamária-díjas, Térey János alkotói ösztöndíjas szerző, az *Irodalmi Jelen* kulturális folyóirat szerkesztője volt lapunk vendége április utolsó hétfőjén. A Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtárban találkozott az olvasókkal, s beavatta a hallgatóságot egyebek mellett a költői alkotása folyamatába.

Tizenkét kagyló és *A Pacsirta és a Sas utca sarkán* című köteteit hozta bemutatni Váradra Varga Melinda. A megyei könyvtár aulájában megtartott közönségtalálkozón a vendéget Fried Noémi Lujza szerkesztő faggatta, miután röviden bemutatta a *Várad* aktuális számát. A beszélgetés során többször is elhangzott, hogy Varga Melinda mindig örömmel jön a bihari megyeszékhelyre, az itteni irodalmárokhoz a munkakapcsolaton rég túlmutató, baráti szálak fűzik, s ma is sokat köszönhet

Varga Melinda költő, szerkesztő, mentor

egykori mentorának, barátjának, Kinde Annamáriának.

A két bemutatott kötet egynek indult, árulta el Varga Melinda, ám végül külön kíváncsítottak a versek. A *Tizenkét kagyló* verseit az állatövi jegyek és a mitológia ihlette, s egy hét alatt írta meg a tizenkét nőtypust bemutató költeményt. Ezek mindegyikéhez Szekáry Zsuzsan-

(folytatás a következő oldalon)

Két verskötettel ismerkedhettek meg az érdeklődők

A vers előbb-utóbb megszületik

(folytatás az előző oldalról)

na készített illusztrációt, s tavaly decemberben hagyta el a nyomdát az igényes kivitelezésű kötet. A költő szerint a mitológiai alakokra, jellemekre, történetekre „rá tudjuk fűzni egész világunkat, a kapcsolatokat, személyiségeket”. Ezt a felolvasott versek is példázták. A bemutatott versesköteteket egyébként az olvasnimenno.hu oldalon lehet megrendelni.

A *Pacsirta és a Sas utca sarkán* című kötet 2020 decemberében jelent meg, anyagát a 2017-es *Sem a férjiban, sem a tájban* című kötet után válogatta össze. A címbeli két madár – azonfelül, hogy ő épp a Pacsirta utcától nem messze, a Sas utcán lakik – a nő és a férfi szimbóluma, a legősibb költészeti téma, a szerelem jelenik meg változatos nézőpontokból a lapokon. Varga Melinda szerint ez az érzés hasonló a vallási érzületekhez, ezért az elmúláshoz kapcsolódó költeményeket is melléjük szerkesztett. S mivel test nélkül nincs lélek, a testi, érzéki témákat is versbe foglalta.

Az alkotást a következőképpen összegezte: „A tudat alatt mozgolódó emlékekből lesz gondolat, verskép, dallam.” Azt is vallja: „A költőt nem lehet elhallgattatni, a vers előbb-utóbb megszületik.” Sajtóban dolgozva megtapasztalta, napilaposként nem maradt fizikai energiája a versírásra, a szerkesztés azonban más, nem rutinszerű, hanem változatos munka, bár itt sokféle egóval kell megbirkóznia. Szerkesztőként és mentorként is alkalma van a fiatal alkotók munkáját figyelni, derült ki a beszélgetés során. Tanul is tőlük, frissen tart-

ják szellemileg, éppen, mert másként szemlélik a világot, mint a rendszerváltást megért generációk. Szabadabban állnak a környezetükhöz, mozgékonyabbak, könnyebben hagyják el szülőhelyüket, de identitáskeresésben nagyobb gondokkal küzdenek, mint az idősebbek – osztotta meg tapasztalatait Varga Melinda. Úgy látja, alkotókként nincs közösen jellemző témájuk, mint például a Forrás-nemzedéknek, inkább különutasok. Hogy is lehetne tanítani a versírást? – tette fel magának mentorként is a kérdést. A technikai tudnivalókon kívül tehát a fiatalok figyelmét inkább olyan költőkre irányítja, akik nem férnek bele az egyetemi tantervbe. Érdekességként megjegyezte még, hogy a „digitális generáció” tagjai nagyobbra értékelik a közlést a nyomtatott lapokban, a kötetekben.

A digitális, a közösségi médiában való jelenlét egyébként Varga Melinda szerint elviszi az olvasót az irodalmi lapokhoz; de ebben a térben egyfajta olvasót lehet elérni. Van azonban befogadókészség a klasszikus, papíron olvasóknál is, hozzájuk is el kell jutni személyesen, el kell vinni a lapot és a jó irodalmat, a kortársat is – vallja.

Szóba került még a kétlakisága – Kolozsváron él, és Budapesten is dolgozik – és az ebből adódó tapasztalatai. Különbséget leginkább a nyelvhasználatban és a humorban érzelt. A magyar fővárosban óvatosabban kell viccelni. Mint mondta, székelyföldi születésű, de Kolozsvárra kerülve azonnal érezte, ez neki való város. Könnyen befogadták őt, a különböző világnézetűek is szót értenek, s azt is megtapasztalta, hogy a magyar és a román kulturális közeg között sok a kapcsolódási pont, nagyobb az átjárás. Ez például közös irodalmi estek formájában mutatkozik meg, a szerzők fordítják egymást. Varga Melinda is tervezi, hogy verseit román–magyar kétnyelvű kötetben adja ki; nem maga fordít, ezt tapasztaltabbnak engedi át. Egyébként németre lefordított verseit is ki fogják adni.

Fiatal kora ellenére Varga Melinda úgy érzi, szinte mindent versbe foglalt már, amit el akart mondani a világról, ezért más műfaj felé kellene fordulnia. El is kezdett írni egy mesekönyvet, ennek a történetnek is van egy mitológiai szála. Erről azonban bővebben egy következő váradi találkozón tudhatunk meg.

Máté Zsófia

Lapunk vendégével
Fried Noémi
Lujza szerkesztő
beszélgetett

Fotó: Alin Maghiar (Gh. Șincai Bihor Megyei Könyvtár)

Bartók zenéje tiszta jazz

A Sárík Péter Trió újból Váradon

X *Bartók* című lemezét mutatta be a **Sárík Péter Trió** nyári turnéján a Partiumban és Erdélyben. A körút első állomása Nagyvárad volt, június 1-én a Moszkva Kávézóban játszott a trió, azaz: Sárík Péter – zongora; Fonay Tibor – bőgő; Gálfi Attila – dob.

A világszerte ismert jazz-zongorista, zeneszerző, **Sárík Péter** tevékenységéről, különleges és izgalmas zenei projektjeiről nem először írok a *Várad* folyóiratban. Zenéje, koncertjei sokakat vonzanak, kedvességgel, közvetlenséggel, eleganciával társuló művészete miatt bizonyára jó néhány zenerajongó örvend a fellépéseinek, újra és újra visszavárják Sárík Pétert és zenésztársait.

– *Előbb az X Beethoven, majd az X Bartók című albumot hoztátok létre. Tavaly A kékszakállú herceg vára című Bartók-operának új, jazzes formába öntött változata is elkészült. Az X Bartók anyagát most végre sikerül mindenfelé bemutatni, a Partiumba és Erdélybe is elhozni. Mi szükséges ahhoz, hogy egy klasszikus zeneművet jazzesíteni, jazzel ötvözni lehessen?*

– Legelőször is bátorság. Hozzányúlni ikonok életművéhez, módosítani, megváltoztatni az általuk leírtakat óriási felelősség, hisz nem véletlenül maradt fenn a nevük és a művésztük évszázadokon keresztül. Ők valóban zenik voltak, és joggal vetődhet fel a kérdés: honnan veszi valaki a bátorságot, hogy ebbe belepiszkál. Épp ezért a bátorság után rögtön a tisztelet és az alázat következik; csak a legkomolyabb odafigyeléssel és tiszta szándékkal szabad a klasszikusokhoz nyúlni. Ez a szándék pedig az, hogy az eredetitől eltérően játszva, az évszázadokkal ezelőtt még a klasszikus zenében is természetesen jelen lévő improvizációt visszahozva, új, akkor nem létező hangszereket felhasználva úgy szólaltassuk meg a darabokat, hogy az azoknak is érdekes legyen, akik amúgy nem járnak klasszikus zenei koncertekre, vagy egyáltalán nem hallgatnak

ilyen muzsikát. Nemhogy Bartókot, de semmilyen sem.

– *Mi vonzott leginkább Bartók Béla világhához?*

– Bartók zenéje tiszta jazz. A mi műfajunk rengeteget merített Bartók művészetéből, így egy jazz-zenésznek nagyon ismerős, nagyon szerethető ez a hangzásvilág. Ráadásul Bartók a miénk, a zenéje a mi népzeneinkből táplálkozik, Budapesten és Erdélyben is a nyomában járunk, még ha sokszor nagyon nehéz is a muzsikája, mégis ő áll az összes zeneszerző közül legközelebb hozzánk.

– *Milyen szempontok szerint választottad ki a jazzesítendő Bartók-darabokat?*

– Ahogy már említettem, óriási felelősség mesterművekbe „belepiszkálni”, ezért a legfontosabb szempont, hogy csak olyan darabokat dolgozunk fel, amikhez hozzá tudunk adni valamit, olyat, ami a mai fül számára befogadhatóbbá, ismerősebbé teszi. Vagy még érdekesebbé, dinamikusabbá azáltal, hogy egy

(folytatás a következő oldalon)

Bartók zenéje tiszta jazz

(folytatás az előző oldalról)

dob és egy jazzbőgő bekerül a képbe. Szóval ha egy darab nem adja meg magát hamar, akkor nem erőszakoljuk meg, elengedjük. Persze az is igaz, hogy négy év tapasztalattal (2018-ban jelent meg a Sárík Péter Trió Bartók-lemeze) sokkal bátrabban nyúlok a művekhez, a következő Bartók-anythingnál biztosan merészebb, formabontóbb feldolgozások lesznek, mint az első CD-n.

– *Mi a következő projekt? Lesz-e más klasszikus zeneszerző, akinek jazzesíteni óhajtod néhány kompozícióját?*

– Maradunk Bartóknál, így a *Kékszakállú herceg-operafeldolgozással* együtt már a harmadik Bartók-lemezünk lesz meg hamarosan.

– *Hosszú idő után végre újból felléptetek Nagyváradon is, sőt itt volt a turné első állomása. Milyen koncertanyagnak örülhetett a közönség?*

– Bartók esetében talán fura ezt hallani, de fontos volt, hogy legyen laza, kötetlen, vagány. Hogy pont olyan legyen, mint egy igazi, vérbeli jazzkoncerten: nem művészkedős, hanem inkább együtt-tapsolós, bekiabálás, sírós-nevetős, katartikus közös élmény. Négy év alatt rengeteg helyen játszottuk ezt az anyagot, Magyarországon, Nyugat-Európában és Ázsiában is. Mindenhol elragadta a hallgatókat ez a zene, a finn közönség például teljesen kifordult magából, úgy tomboltak, hogy rá sem lehetett ismerni az amúgy csendes, visszafogott, halk emberekre. Mindig bebizonyosodik, hogy Bartók nagy varázsló volt.

– *Jó néhányszor turnéztatok már a Partiumban és Erdélyben. Milyen emlékek fűznek ide? Mi volt a legszebb, legmulatságosabb, esetleg legszomorúbb történet, amit elmesélnél olvasóinknak?*

– Az egyik legviccesebb történet a Moszkva Kávézóhoz és Adélkához (Dénes Adél, a Moszkva egykori koncertszervezője) kötődik. Pély Barnával turnéztunk Erdélyben, Partiumban, és a váradi koncert előtt Adélka a tudunkon kívül elhíresztelte, illetve, ha jól tudom, kiírta a Facebookra, hogy Barnival mindketten a vörös ruhás hölgyekkel „szimpatizálunk”. De mondom, mi erről nem tudtunk, meg nem is így van, ezért semmit sem vettünk észre abból, hogy szinte piroslott a terem. Így aztán csalódott hölgyek tömege

távozott aznap este a koncertről, hisz semmi reakció nem érkezett a részünkről. Amikor ezt megtudtuk, meg is dorgáltuk Adélkát: szólhatott volna az elején, hogy megnézzük, kik a legpirosabbak... Majd húsz éve minden esztendőben koncertezünk vagy turnézunk a Partiumban, Erdélyben, illetve Románia minden részében, így már egy könyvet is kitenne a rengeteg történet, ami megessett velünk, lehet, egyszer meg is írom.

– *Ha időutazást tehetnél a múltba, mely korba mennél vissza, és hol játszanál leginkább? Továbbá: ha ide lehetne varázsolni valakit a múltból, melyik zeneszerzővel, muzsikussal találkoznál, alkotnál közösen?*

– A mai korban tökéletesen érzem magam előadóként. Mint zenész nem mennék vissza sehová. A közös alkotásba bele sem merek gondolni, a nagy mesterek cipőfűzőjét sem köthetném meg. Ami mindig is izgatott: láthatatlanul utazgatni az időben! Vasárnapként elmennék Lipcsébe a Tamás-templomba Bachot hallgatni, New Yorkba Charlie Parkert, Miles Davist, Ella Fitzgeraldot, ülnék Bartók mellett népdalgyűjtés közben, meg akkor is, amikor a *Kékszakállút* írta, ott lennék Beethoven IX. szimfóniájának ősbemutatóján és a pesti éjszakában Cziffrát hallgatva. Végtelen a sor, és akkor még csak a zenészekről beszéltem...

– *Térjünk vissza a valóságba. Az erdélyi körút befejezése után milyen feladatok várnak a Sárík Péter Trióra? Koncertkörutak másfelé, netalán stúdiómunka? Zsúfolt lesz a nyaratok zenei szempontból?*

– Igen, hála az égnek, rengeteg koncertünk lesz a nyáron, több, mint a rekordnak számító 2019-ben. Többször visszatérünk Erdélybe is, fellépünk a Csíki Jazzen és az Egyfeszten is. Várjuk a Trió 15. születésnapjára koncertjét, ez fantasztikus vendégek közreműködésével szeptember 8-án lesz Budapesten. Fellépünk majd Hollandiában, továbbá úgy néz ki, New Yorkban is. Aztán három új CD is készül majd: egy új Bartók, a következő *Jazzkívánságműsor* magyarul Falusi Mariannal, valamint egy saját szerzeményeket tartalmazó lemez is. Szóval lesz muníciónk 2023-ra is, biztos vagyok benne, hogy akkor is szervezünk majd egy nagy turnét hozzátok.

Tóth Hajnal

Májusi könyvújdonságok

Meséskönyvekkel, ifjúsági regényekkel, szakkönyvekkel, tehát újabb magyar nyelvű kötetekkel gazdagodott a kolozsvári Idea Könyvtér kínálatából májusban a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár állománya.

Áprilisban Varga Melinda költő volt a Várad vendége, tőle például az *A fásult kebelnek nincs költészete*, a *Sem a férjiban, sem a tájban* és az *Űrezüst* című kötetek kerültek a könyvtár polcaira. A kortárs szerzők könyvei közül megemlítenénk még Demény Péter és Könczey Elemér *Korona-változatok* című paródiáit, valamint Fábíán Tibor *Ilyenek voltunk* című, erdélyi történeteket és tárcanovellákat tartalmazó könyvének második, bővített kiadását.

Diákok érdeklődésére tarthat számot Ady Endre *Ifjú szívekben élek* című, válogatott verseket tartalmazó kötete, Benedek Elek *A csonka torony* és Petőfi Sándor *János vitéz* című munkája, továbbá James Fenimore Cooper *Bőrharisnya*, *Nyomkereső* és *Vadölő* című műve, Rudyard Kipling *A dzsungel* könyve és Jack London *A vadon szava* című regénye, valamint Jules Verne-től a *Kétévi vakáció* és a *Nyolcvan nap alatt a Föld körül*. Kisebbeknek szólnak Szabó Enikő meseterapeuta *A legszerencsésebb óra*. *Népmesék az élet szépségeiről Óperencián innenről és túlról*, valamint *Hétszepség hét tudománya*.

Mesék a nővé válásról című válogatásai, továbbá Soós István *Manófitytem naplója*. *Mindentudó gyerekeknek* című műve, valamint a *Madarak és emlősök* című könyv is.

Érdekes olvasmányoknak ígérkezik például a *100 év erdélyi magyar képzőművészet, A mozisátortól a tévétoronyig*. *Fejezetek a romániai magyar filmzés, televíziózás és mozizás történetéből* (szerkesztők: Ferenczi Szilárd és Zágoni Bálint); Guld Ádám *Sztárok, celebek, influencerek*. *A médiában megszerzhető ismertség és hírnév természete*; a *Kucifánt*. *Erdélyi magyar karikatúristák antológiája*; Pintér Zoltán és Illyés Csaba Gyönyörű Erdély; valamint dr. Shawn A. Tassone és dr. Kathryn M. Landherr *Babavárás másképp*. *Fogadd el az anyaság felé vezető utat, és éld át a várandósságot lélekben is* című könyve.

Pedagógusok vehetik hasznát Kassay Réka *Barbie vagy Star Wars? Mesehős-reprezentációk az elemi iskolás gyerekek életében*, valamint Kádár Annamária és Bodoni Ágnes *Az óvodás- és kisiskoláskor játékaik elméleti és módszertani megközelítésben* című könyvének, a Fazakas Emese és Tódor Erika Mária szerkesztette *Magyar-román oktatásterminológiai szótárnak* vagy Petres Csaba és Moldovan-Laskay Noémi Kúnó *Tücsök koma, gyere ki! Gyermekdalok és játékok óvodásoknak és kisiskolásoknak*. *288 dal* című összeállításának.

Fellapozható továbbá Gaal György *Kolozsvár. Történelmi városkalauz* és József Álmos *Sepsiszentgyörgy. Történelmi városkalauz* című munkája, a *Könyv, gra*

(folytatás a következő oldalon)

TISZTA BESZÉD

Mennyire beteg az egészségügy?

Ahogy mondani szokták: ez jó kérdés, habár... Igen, habár nem lehet rá pontos választ adni, vagy csakis olyat, amivel sokan nem elégednek meg. Hogy miért nem? Mert az egészségügynek kutya baja, mondhatni, makkegészséges, ahol viszont a bajt kell keresnünk, az a nyelvhelyesség. Vagy esetleg meg tudná mondani valaki, az utóbbi években hányszor hallotta az ismeretségi körében X.-ről vagy Y.-ről, hogy beteg? Ugye, szinte soha. Azt viszont nagyon is sokszor, hogy egészségügyi problémái vannak barátoknak, kollégáknak, szomszédoknak, ismeretleneknek. Holott egyszerűen csak különböző betegségeik voltak, de az egészségüggyel mint az egyik legfontosabb intézménnyel eszük ágában sem járt bajlódni.

Nem tudom, mikor, kitől indult el ez a kifecamodott megnevezése a különböző bajoknak, de – sajnos – ma már szinte csak ilyen fordított alakban használják a legtöbben. Erős a gyanúm, a ludasok ebben azok a nagyzólok, akik azt hiszik, esetleg őket fogják magas rangú minisztériumi alkalmazottnak vélni, ha egészségügyi problémákról beszélnek, nem pedig köhögésről, megfázásról vagy bármilyen más betegségről, amit természetesen nem szándékozom lekicsinyelni, átesve ezzel a ló másik oldalára. Ám azt sem akarom, hogy az egészségügyet a folytonos ismételéssel lejárassuk,

s ha netán valami probléma adódna az egészségügyi rendszerben, akkor a megoldással foglalkozó illetékesek lelegyintsék, mondván: biztos megint kettővel többet tüszentett.

S ha ez az okfejtés nem győzte volna meg a felfújt kifejezéseket előszeretettel használókat, szívesen szolgálok egy nagyon hasonló példával, hátha több sikerrel járok. Ha az iskolás gyerekük azzal jön haza, hogy bár csak egyetlen sorban akadt el, amíg felmondta a verset, a tanár mégis két jeggel kevesebbet adott neki, akkor nem hiszem, hogy a szülő úgy adná tovább a „hírt” az ismerőseinek, hogy a gyerekének tanügyi gondjai vannak, hanem az iskolai problémára hivatkozna. Viszont ha valami miatt egy fontos tantárgyhoz heteken át nem találják az épp megbetegedett tanár helyére mást, azt már megilleti a tanügyi probléma kifejezés. Ahogy azt a szerencsétlen helyzetet is, ha egy kórházból tömegesen mennek más vidékekre „szerencsét próbálni” orvosok és ápolók, a betegeket pedig napokon át nincs ki ellássa, azt már valóban egészségügyi gondnak lehet nevezni.

Természetesen kötelezni senkit sem lehet a helyes beszédre, de ajánlani a megfelelő kifejezést, azt bátran lehet. Elfogadni és betartani pedig mindenképpen dicséretes.

Molnár Judit

Májusi könyvújdonságok

(folytatás az előző oldalról)

fika: *könyvművészet Erdélyben (1919–2011)* című, Kántor Lajos szerkesztette kötet. Hasznos olvasmány lehet a Szitai Eszter illusztrálta *Magyar mondák* sorozat *Hunmagyar mondák* című kötete, Obrusánszky Borbála tollából az *Európa ura, Attila*, valamint Zsigmond Enikőtől *A Hargita-hegység turistakalauza*.

Benedek Elek *Édes anyaföldem. Egy néps egy ember története* című munkája, Mikó Imre *A bércre esett fa. Bölöni Farkas Sándor életregénye* című könyve, Alexandru Muşina *Macska-e a cica?* (ford. Szonda Szabolcs), Nagy Olga *Egy újságíró emlékei* című könyve mellett dr. Szigeti Marcell Gábor *Egy doktor történetei* című novelláskötete is megérkezett a könyvtárba.

Fried Noémi Lujza

KEREKES ISTVÁN

Máramarosi esküvő

A nyár az esküvők, lakodalmi vigasságok időszaka is. Máramarosban is ugyanaz a lényege az esküvőnek, mint bárhol másutt: az új pár fogadalma, egybekelése, a jeles esemény meghittsége, örömtelisége, hogy ez a nap lehetőleg maradandó és szép emlékké váljon. Máramarosban az teszi egyedivé az esküvőt, ahogyan a nászmenet végigvonul a falun népviseletbe öltözve.

A máramarosi emberek tisztelik a hagyományt, szeretik a régi szokásokat. Ez hétköznap és ünnepnapokon is megmutatkozik. Ottjártamkor épp belebotlottam a templomból jövő násznépbe. Az esküvőre érkezettek büszkén és boldogan sétáltak végig az utcán. Náluk ez így természetes.

NÉVJEGY

KEREKES ISTVÁN Magyarországon élő, marosvásárhelyi származású fotóművész. Jelenleg a legtöbb díjjal bíró magyar fotós. 2018 augusztusában átvehette a jelenlegi legmagasabb kitüntetést, az Excellence FIAP/Diamond3-t (Kiváló Művész gyémánt 3-as fokozat). Ugyancsak 2018 augusztusában Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetésben részesült. A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) Brassai sajtófotó-pályázatának nagydíját immár három alkalommal nyerte el (2017, 2018 és 2020); 2019-ben és 2021-ben pedig Szathmári Pap Károly aranyéremmel jutalmazta a Brassai zsűrije. Tavaly a 14. iPhone Photography Awards nagydíját is kiérdemelte. Honlapja: www.kerekesistvan.com.

TÓTH ÁGNES

A nyár ajándékkosara

Úgy várta a nyarat, olyan türelmetlen feszültséggel, mint egy értékes ajándékot, ami majd kárpótolja minden kudarcért, fáradságért, gyötrődésért, amit a tél zúdított a nyakába. És most itt volt. Szúrt, égetett, forrón vigyorgott a képébe, port vágott a szemébe, és absztrakt foltot izzasztott az ingére.

A zötyögő busztól az a néhány jó ötlete is úgy ugrált szét, mint egy marék bolha, és tudta, már soha nem fogja összeszedni őket.

Utálta a csúcsgorgalmat, és átkozta nagyvonalúságát, amikor váláskor a feleségének adta a kocsi. Igaz, a Dacia már tízéves volt, és eléggé köhögött, de tíz évig még gurulni fog. Nem baj, a kiszállásokra úgyszólván a cég kocsijával mennek, és jóformán alig van otthon, ez pedig azért is jó, mert nem kell folyton a házasságára gondolnia, amely éppen amiatt romlott el, hogy alig találkoztak a nével.

Előfordul, hogy két hétig is vidéken van, mert felügyelnie kell az új nagyfeszültségű hálózatok felszerelését, aztán ellenőrizni a megyei nagyfeszültségű vonalakat, az ottani áramelosztó központokat is. A hibát azonnal ki kell javítani, mielőtt még nagyobb áramkiesés történne. A felesége mindezt nem értette meg, nem fogadta el, megunta, és elment egy otthonulobb pasassal.

Egyelőre az vigasztalta, hogy a hűtőben öt üveg sör unatkozik rá várva. Hazaérve azonnal meg is ivott egyet, és bekapcsolta a rádiót. Éppen a *Love Story* filmzenéje csendült fel, ő pedig ismét a feleségére gondolt. Ez volt kettejük kedvenc dala...

Le kell zuhanyoznia, az majd megnyugtatja. Megengedte a vizet, és ahogy behunyt szemmel állt a hűvös zuhatagban, úgy érezte magát, mint magocska egy kellemesen hűtött dinnye közepében.

Hát nem szép az élet? Előtte egy szabad este. Ki tudja, mi minden vár még rá? A nyár nagy ajándékkosár, talán számára is tartogat meglepetést. Igen. Tartogat. Most már biztos, mert cseng a telefon, és ahogy ott áll meztelenül, nedves kezében a telefonkagylóval, gondolatban többször is belerug a nyár ajándékkosarába.

Rohant, száguldott. A haja még vizes volt. A mentővel egyszerre érkezett.

Tűnt, a legjobb szerelőjük a nyitott szakaszoló közé gumiszőnyeget tett, hogy elkerüljön egy esetleges áramütést, csak hogy nem vette észre, hogy a laborpróba lejárt. Félévenként ellenőrizték, nem avult-e a szőnyeg. Egy hibás mozdulattal rövidzárlatot okozott, és felrobbant az elektromos cella. A srác harmadfokú égési sérülést szenvedett, és egek, még az üveg és a vasráma is elolvadt a cellában és környékén.

A mellkasában valami nagy nyomást érzett, a torka is összeszorult, érezte, a többi sört már nem tudja meginni...

A kánikula ellenére egész gyorsan haladtak az új hálózat felszerelésével. A mező úgy ölelte körül őket, mint hatalmas tál majonézes körítés néhány szem apró olajbogyót. Veszekednie kellett a csapattal, mert a fiúk képesek voltak védősisak nélkül mászkálni az oszlopokon így déltájban, amikor a hőség már elviselhetetlen volt, és ha nem lett volna rajtuk nadrág, hozzáragadtak volna a póznákhoz. Lehívta hát őket ebédelni.

A barakk egy diófa alatt állt és ferde szemmel nézett a diókra, a lomb közt még egy árva rigó sem fütyülte, hogy érik. A szerelők jóízűen falatoztak, és a közeli kút jéghideg vizét itták. Szóba került Ionică, és óriási röhögés tört ki belőlük. A diók rémülten kucorogtak burkaikban, három szarka rikácsolva tűnt el a fakó láthatáron.

Ionică minden hájjal megkent fenegyerek volt. A város déli pontján fekvő áramelosztó központban dolgozott, egy mező közepén, közel a faluhoz. A fiú szenvedélyes horgász volt, s rájött, hogy szárazon is lehet pecázni, és ha halakat nem is, de szárnyasokat biztosan tud fogni. A horogra kukoricaszemet tűzött, és a zsineget kivetette a kerítés mellett kapirgáló tyúkok közé. Azok pedig mit sem sejtve bekapták, és mivel torukon akadt a falat, könnyű prédává váltak. Ionică meg csak húzgálta be a kerítés alatt az esztelen tyúkocskákat, míg az egyikre rá nem ugrott egy szerelmes kakas, és a kettős súlytól el nem szakadt a zsineg. Heccelték

is érte eleget. Mondták, hoznak neki negyvenzes zsinórt, sőt kap akkora horgot is, amire szénát tehet, és tehenet is foghat vele...

Dél volt, és a nap fényes korongja szokásos napi programja szerint tikkasztott. Amikor a villanszerelők bemásztak a furgonba, ő úgy érezte, jobban szeretne a kútban ülni és énekelni. A srácok megtették helyette, mármint az éneklést, és tényleg úgy kornyikáltak, mint akik forró parázson ülnek.

Fél óra múlva elérték a város széli kötődét, ahonnan nők rajzoltak ki, mint színes pillangók a lepkefogó zsákból. Feri, a sofőr izgatottan kiáltott hátra:

– Érzitek ezt a pamutszagot? Pamutszagúak a csajok, a drága csajok!

Lelassítottak, incselkedtek a lányokkal, és azok szellemes megjegyzéseikre még frapánsabb válaszokat adtak. Egy huszonöt év körüli szőke nő éppen őt szúrta ki szép szemével és mosolyával, még integetett is neki. Ő pedig visszaintett, és egészen felvillanyozódott. Később is folyton rá gondolt. Ringó csípőjére, libbenő hajára, és mit nem adott volna érte, ha a karjába kaphatta volna...

Már nem emlékezett, hogy a srácok mit kiabáltak búcsúzóul. Felrohant a lépcsőn, lezuhanyozott, és elnyúlt a hűvös huzatú ágyon.

Estefelé tért magához, és megkezdte az ébredés szertartását. Később, amikor a kávé már dolgozott benne, megborotválkozott, és öltözni kezdett. Farmernadrág, pólóing, persze a fehér, mert az megy napbarnított ábrázatához. Némi anyagi a zsebébe és utolsó pillantás a kissé matt tükörbe. Elégedetten állapította meg, hogy nem látszik többnek harmincnál, pedig hattal túl van rajta. Jó egy ilyen matt tükör. Kék szeme és fehér vigyora biztatón búcsúztatta, fekete göndör hajába kár lett volna beleakasztani a fésűt.

Fullasztó hőség kuporodott a házakra, utcákra. Az emberek csigalassúsággal nyomultak a város központja felé. Érződött, hogy szombat van. Mindenki szórakozni, ki- kapcsolódni vágyott, és ő egyáltalán nem bánta, hogy letapossák a lábát. Két év óta, amióta elvált, most először volt felszabadult. Ráadásul egy cipőbolt kirakatán át megpillantotta a Nőt. Fatalpú szandált próbált. Hosszú haja az arcába hullt, és amikor kiegyenesedett, megfeszült formás mellén a blúz.

A gyomra összeszorult az izgalomtól. Agyában szivárványszínű gondolatok pász-

táztak, és érezte, nagyon akarja ezt a nőt, csak még nem tudta, hogyan közölje vele... Hogy néha milyen egyszerű tud lenni egy bonyolult probléma megoldása! A szőke már ott is állt előtte az utcán:

– Nem ismer meg, mérnök úr? Ön volt a fizikatanárunk a négyes suliban. A kilencedik bében. Hát nem emlékszik? Mindig beszekundáztam magánál. Én vagyok a Tomori.

– Hát persze! – makogott ősei hangját utánozva, és apró fényecske kezdett pislákolni az agyában. Hát persze! Ez az a hülye Tomori, az a nyavalyás vakarcs, aki egész órán vihogott, és annyi gőze sem volt az elektromoságról, mint egy szentjánosbogárnak.

– Persze, hogy emlékszem – mondta nevetve. – Popovicot helyettesítettem akkoriban, aki lábtörés miatt kórházban volt, és sűrűn gondoltam arra, hogy a fejét is be kéne törni, amiért engem javasolt a kilenc bébe!

A nő felkacagott, és közölte, hogy már kinőtte a hülyeségeit.

– Örülök, hogy láttam. Tudja, maga volt a legjobb képű tanár az egész suliban, és minden lány szerelmes volt magába – mondta, majd kezet nyújtott búcsúzóul.

Hirtelen elkapta az apró ujjacskákat, és rájuk hajolt. Pillanatok alatt tíznél is több ötlete támadt, hogy maradásra bírja a lányt, de egyet sem bírt kinyögni, csupán annyit mondott:

– Maga nem pamutszagú.

– Micsoda? – kerekedett nagyra a lány szeme. Nem lehetett megállapítani, milyen színű. Talán olyan volt, mint a Körös, amikor fölé hajolnak a zöld füzek, és megcsillan rajtuk a nap.

– A sofőrünk azt mondta, hogy maguk, kötődések mind pamutszagúak – mondta.

Mindketten jóízűen nevettek. Együtt indultak a város szíve felé. Tolongtak, sodródtak, de ő vigyázott, nehogy elszakítsák őket egymástól.

– Férjnél van? – kérdezte, és rögtön tudta, hogy hülyeséget beszél. Láta, a nő is tudja, mert rávillantotta fehér mosolyát, és gúnyosan közölte, hogy vénkisasszony. Rácsodálkozott, és tiszta szívből felnevetett, de olyan erővel, hogy többen is megfordultak utána, ő pedig mutatott volna valamit nekik, ha nem lett volna egy bájos hölgy társaságában.

(folytatás a következő oldalon)

A nyár ajándékkosara

(folytatás az előző oldalról)

Meghívta egy kávéra, konyakra, és a nő elfogadta. Az Astoria teraszán itták meg, és közben kiderült, hogy csuda jól el tudnak beszélgetni; Tomori nem csak külsőleg fejlődött.

Virágot vett egy sarki árusnál, és a következő szavakkal nyújtotta át:

– A legszebb vénkisasszonynak!

A lány nevetett, hangja ezüstcsengettyűként csilingelt. Vidáman sétáltak a városban. A lába valahogy az otthona felé vitte. Ezt a lány nem tudta, ő meg nem árulta el.

Hirtelen szél kerekedett, összeborzolta a hajukat, hűvösen mászott ruhájuk alá, és ő ettől legalább olyan jól érezte magát, mint ha a kútban ülne és énekelne. Csak valamivel izgatottabb volt.

Az eső úgy zúdult a nyakukba, mint váratlanul érkezett, jóságos nagynéni, persze ezt csak ő érezte így, miközben egy kapu alól figyelték a menekülő embereket. Percek alatt kiürültek az utcák. A vihar hatalmas erővel tört rájuk. Dörgött, villámlott. Tomori nyugtalan lett, félt, és menni akart.

– Menjünk fel hozzám, itt lakom két házzal lejjebb. És még vacsorám is van – indítványozta.

A lány keményen összeszorította az ajkát, és percekig nem szólt. A drága virágot a térdéhez csapkodta.

Már megbánta, hogy hívta. Félszegen állt, mint egy kisfiú, aki rossz fát tett a tűzre, amikor a nő váratlanul megszólalt.

– Egye fene, menjünk. Már majd éhen halok.

Megfogták egymás kezét és rohantak.

Vajas kenyeret ettek szalámival, sajttal, zöldpaprikával és paradicsommal. Utána hideg sört ittak. Felengedett a köztük lévő feszélyezettség. Meséltek egymásnak eddigi életükről, aztán elhallgattak.

Nézte a nőt, és a nő visszanézett. Mélyen bele a szemébe, hogy felborzolódott tőle a tarkóján a szőr.

– Szép vagy – suttogta a lány fülébe, és magához húzta. A haját simogatta, a száját kereste, és olyan szenvedéllyel csókolta meg, mint valaha az első szerelmét. Elsibbadt a benne kavargó érzésektől. Az örömtől, izgalomtól, és amikor a csengő élesen belehasított a csendbe, alig bírta kimenni, hogy megnézzé, ki az.

A sofőr állt az ajtóban. Sápadt volt és ideges.

– Azonnal be kell vigyem a mérnök urat, mert üzemzavar van – hadarta. – Belecsapott a villám a transzformátorba.

Belém is – gondolta ő. A nyár ajándékkosarára is gondolt, de nem szólt semmit. Visszament a lányhoz, és közölte vele, mi történt. Megkérte, ha egy kicsit is kedveli őt, akkor várja meg. Ha nem, akkor, ha elállt az eső, csak csapja be maga után az ajtót.

Vette a dzsekijét, megsimogatta Tomori kedves arcát, és ment.

Bevágta magát a furgonba, és ordítani szeretett volna. Ordítani, törni-zúzni, agyonverni valakit. Először érezte, hogy áldozata a szakmájának, de az arcán nem látszott semmi, csak ökölbe szorított kezén feszült fehérén a bőr.

NÉVJEGY

TÓTH ÁGNES (1946, Nagyvárad) újságíró, prózaíró, költő. 1990-től a Bihari Napló riportere, szerkesztője. 1994-től 2002-ig a Duna Televízió váradi tudósítója. Több gyermekvers- és prózakötete jelent meg, Csupabohócok című bohózatát 1995-ben mutatta be a váradi bábszínház. Legújabb kötete: Tündérálmom (gyermekversek, Holnap Kulturális Egyesület, RMDSZ és Partium Alapítvány, 2020). Fenti prózája részlet a Mámikák szűzmáriái c. kisregényéből (2009, Mákvirág kiadó).

FÁBIÁN JUDIT

Módosítunk

Gyuri elégedetten dőlt hátra foteljében. Mindenhez hozzászólt, amihez csak lehetett. És mihez nem lehetett?

Vézna ujjával egész nap a világháló szövevényeiben bóklászott. Amikor már azt hitte, nem bukkan elő semmi újdonság, épp akkor került az oldal lelegejére egy újabb cikk, érdekesség, hír.

Tükrébe pillantott. Információktól földgömbbé dagadt szemgolyók néztek vissza rá két sápadt kráterből. Fáradt volt, mára elég.

Tekintete vézna karján pihent meg, a tetovált Pegazust nézte. Egyáltalán nem girhes, gondolta, netes barátai epés megjegyzéseit messzire elhessegetve.

Már épp félre akarta tenni telefonját, amikor a jól ismert pityegés felrezzentette, mint kutyát gazdája füttyjele. Igen, újabb hozzászólásai érkeztek.

Szikár, hosszú ujjai sebesen kezdtek matolni a mobilon.

Egyre több pityegés.

– Nafene, nézzük, mi ez már megint... – morfondírozott magában a fiatalember.

„Rendkívül gyorsan olvad a Mount Everest legmagasabban fekvő gleccsere, talán el is fog tűnni” – olvasta nemrég közzétett bejegyzését a közösségi portálon. Feltette szemüvegét, hogy jobban lássa az elismerő, csodálkozó hozzászólásokat. Dühös fejcsékek, felháborodást tükröző emotikonok tucatjai pattantak szemüveglencséjének.

Gyuri meghökkenve olvasta a kommentárokat: „Na és akkor mi van, ha olvad? Már évtizedek óta csak olvad és olvad, de élünk.”

„Menj, mászd meg, akkor legalább izmaid is lesznek, töketlen...”

„Te fogsz eltűnni, hülyegyerek, a baromságaidal együtt...”

A negyediket már nem tudta végigolvasni, felmérgeződve csapta oda telefonját az íróasztalhoz.

Felemelte nehéz szemhéját. Az élet súlya nem érdekel senkit?

A dicséretetek most jól jönnek majd – gondolta, és szikkadt ujjával ismét telefonján görgetett. Egy videót keresett. A videó egy

áratlan tekintetű kiskutyát mutatott, akit – Gyurink szerint – „egy szadista állatkínzó furcsa hangnemben” ingyenélőnek nevezett, illetve dolgozni küldött.

„Az állatkínzás mélyen elítélendő, ferelmes dolog ilyesmit a világhálóra tenni” – szólt hozzá, és példaként hozta fel az állatkínzás verbális formáját a szóban forgó felvételen.

Kidülledt szemekkel kezdte olvasni a hozzászólásához mágnesként tapadt, korántsem pozitív megjegyzések sokaságát.

„Te fatökű, hol voltál, amikor a humorérzékét osztották?”

„Ez a barom ennyire nem érti a viccet?”

„Ez kretén! Olyan komoly, mint a vakbélgyulladás.”

Gyuri kimerülten süppedt bele székébe.

Hát ennyire nem érzik át az emberek az élet kegyetlenségeit? És ha a kiskutya traumatizálódik a szöveg hallatán? Mert biztosan értette. Ilyesmik jártak a fejében, gyorsan letette telefonját, és aludni tért.

A bejegyzések csak jöttek és jöttek.

Forgolódott ágyában, majd hirtelen fel pattant.

És ha az UVB-sugárzásról közzétett figyelemfelkeltő írásomba is belekötöttek? – ugrott ki ágyából. Hosszu ujjai úgy remegtek, mint szikkadt gallyak a szélben.

„Kerüljük el a melanómát! Legyünk tisztában az UVA- és UVB-sugárzás veszélyeivel... idén még erősebb...” – kezdődött bejegyzése.

„Erősebb az agybajod!”

„Carpe diem! Nehogy már ne napozzunk délben!”

„Ez zakkant, menjen beduinna és öltözzön fel!”

Gyurink ennyit bírt elolvasni, majd kikapcsolta telefonját, és levetette magát székébe. Görbe háta megfeszült, fáradt szemei kísértetiesen forogtak szemgödreiben.

Újra telefonjához ugrott, bekapcsolta, és megkereste gleccseres bejegyzését.

– Módosítunk! – motyogta halkán.

(folytatás a következő oldalon)

LENCSES KÁROLY

Téged is nyakamba

Süllyed és emelkedik a táj.
 Kigombolkozott ég.
 Töröld meg szemed, nézd az álmos fákat, áprilisi tél zihál.
 Figyeld a borzas bokorkoronákat.
 Rettegnek a csillagok,
 Remeg a Hold, vén kutya vonyít.
 Kimarna még egy darabot
 Óreg, fogyó testéből.
 És szitáló könnye hó.
 Halvány fényt verejtékez
 Rügyek zöld hegyére, mintha
 Fölvágná benne ereit a lassan hullámzó est.
 Mint a tenger dagálykor
 Köp ki magából, hogy
 Rávezessen önmagamra,
 Magányomra fűzze föl könnyező magányod.
 Nyaklanc, tengerből, hegyekből.
 Fákból. Holdból. Csillagból.
 Földig kényszerülök, mert
 Nyakamba akasztok még egy belőled leszakadt darabot.

Módosítunk

(folytatás az előző oldalról)

„Rendkívül gyorsan olvad a Mount Everest legmagasabban fekvő gleccsere, de lehet, kamu az egész, így hát hiszem, ha megmástrom...” – módosította bejegyzését egy mosolygós emotikont a végére biggyesztve.

A kutyás videóhoz hozzátette, hogy a felvétel készítője egyáltalán nem szadista állatkínzó, hanem egy jó fej pasas, aki házi kedvence iránti szeretetét a huszonegyedik század stílusában fogalmazta meg.

„Kerüljük el a melanómát! Legyünk tisztában az UVA- és UVB-sugárzás veszélyeivel, de ott egye meg a fene, irány a tengerpart!” – változtatott az ibolyántúli sugárzásról szóló írásán.

NÉVJEGY

FÁBIÁN JUDIT (1978, Nagyvárad) német–angol szakon végezte egyetemi tanulmányait. Versei és prózái váradi napilapban, váradi és egri irodalmi folyóiratban, antológiában jelentek meg. Önálló kötete: *Edzés kábelben* (Éden Művészeti Hálózat – Lícium-Art, 2015).

– Rendben is lennénk, módosítottunk! – motyogta.

Kimerülten feküdt le, rémálmában beduinok mászták meg a gleccsert kutyák kíséretében.

Ugyanolyan kimerülten ébredt. Kezébe vette mobilját. A módosított bejegyzéseire érkezett vicces visszajelzések nem nyugtatták meg.

Sétálni indult a közeli parkba. Szomorúan vette tudomásul, hogy a parkban lévő játszóteret és tartozékait átköltöztették egy forgalomhoz közel eső helyre, a tér másik oldalára. Újra telefonján matatott, hirtelen elé gördült egy jól ismert fotó a következő szöveggel:

„Mégsem költöztették át a játszóteret a Kisjános parkban!” Az emberek ujjongó, örömteli válasszal reagáltak a hírre.

Gyuri vett egy üveg bort, leült egy padra, és reszkető kézzel itta ki üvege tartalmát.

Elkönyvelte magában, hogy a játszótér mégis a régi helyén maradt.

Megnyugodott, elővette mobilját: „Nagyszerű hír!” – írta, és eltorzult emotikonnal nyugtázta véleményét.

Motel és kakas

És a túlparton a motel. Távoli fák ágaira tűzdelt fények.
Úgy, mint lámpás ég a kopasz kora márciusi ágon,
Mintha lángolva lobogna a fasor előtte.

A szigetet a tó öleli hűvös mellére, a csendes víznek púpján áll az
Esténként kivilágított tornyos kreálmány. Világítótoronynak álmodja magát.
Vidéki egyszerű népnek.

És a kakas kukorékol. Ólakban szendereg a hárem. Köd üli meg az
Udvar és csípős trágyaszag. Ez drótozza át a hideg tavaszt, deret,
Meg a zsúptetős vályogfalat.

A kert végébe kapart szemétről, az áramos kerítés tövéből jó nézni
A pompát. Bár lehetne égőfüzér a túlparti nagy ház homlokán.
Medál egy hepciás úrinő nyakán.

Galamb ébred, huhog a padlás, csattan egy csók a víz partján.
Abszurd gondolat, hogy a motel és a kakas valahogy egymáséi lesznek.
Talán, ha a motel világítótoronnyá válik, és a kakas lesz a tenger...

Talán akkor, talán egyszer...

Hiába

Kiszakítás után
Gyengülök
Kongás kopott
Harangszó
Perdül az üres jelen
Jel a mellemen
Krém a semmi
Émely a kíséret
Visszaültetni
Belém gyökeret
Leszedted gyümölcsöm
A férgeset fenn hagytad
Pellengér, rothadás a fám
Hull a levelem
Lombom avar,
Mely termékeny
Magot temet
Hiába gyűjtöd
Fel plakátom
Hiába rajzolsz
Keresztet falamra
Végül úgy is
Felkelek
Magomból várost emelek

Se föld, se égbolt

Pokolban jártam valamennyire.
Igen, nem egészen,
Mert fennragadt a lelkem egy részen.
Így is, úgy is Angyal rángat. Onnan a Győzedelmes,
Innen a Nemkívánat.
Töröld ki szememből az utat, a port,
Magammal hozhatok tenger csillagot.
Tiéd itt lent a ragyogás, s tiéd odafenn a gyász.
Velem fogjátok össze a világot.
Elengedném mindkét kezet,
hogy se föld, se égbolt ne legyenek.

NÉVJEGY

LENCSES KÁROLY (1976, Nyíregyháza) szülővárosában él és alkot. Első zsengeit 12-13 évesen írta, egy nyári szünidei élménybeszámolóától datálja az írás iránti kötődését. Rendszeresen publikál folyóiratokban: Vár ucca, Vörös Postakocsi, Hitel, Irodalmi Jelen, Szépirodalmi Figyelő, Népszava, Mozdó Világ, Vár, Kláris, Nyugat Plusz, Agria, Zempléni Múza, Ezredvég, Magyar Múza, Búvópatak, Várad. 2020 telén jelent meg első önálló verseskötete (A holt szerető, Hungarovox). Most második kötetén dolgozik.

Váradról indult az „emberi muzsika”

„Meggyőződésem, hogy a zenének, különösen a könnyűzenének, amellyel az életem összefonódott, a melódia a lelke, a világa, az anyanyelve. A melódia a zene sorsa és jelleme, a melódia a zenének – hogy is mondjam csak – a humánuma. Dallamától emberi a muzsika.” Ezek **Fényes Szabolcsnak**, Nagyvárad szülöttének szavai.

Slágereivel belopta magát generációk szívébe, dallamai nemcsak alkotói korszakában, az 1930-as évektől a '80-as évekig csendültek fel, hanem a mai napig is élnek feldolgozásokban, a közelmúlt táncdalénekeinek előadásában. Fényes Szabolcs 1912. április 30-án született Nagyváradon, egy Lukács György utcai házban. Csodagyerekként tartották számon. Tizenegy éves korában egy jótékonysági hangversenyen lépett fel, a fellépésnek pedig sajtóvisszhangja lett! A *Nagyvárad* napilap tudósítója lelkesedéssel írta róla: „A műértő közönséget is meglepte Fényes Szabolcs zongorajátéka, aki, mint egy kis zenevirtuóz, tíz percig játszott kotta nélkül operettrészleteket.”

Édesapja, Fényes Lóránt, az I. világháború után mérnökként dolgozott, de a munkája mellett műkedvelőként maga is szívesen muzsikált. Első dalát egy házi mulatságon rögtönözte Zilahon, Balázs Árpád zenéjére. A címe *Gyere velem akáclombos falumba*. A dal hamarosan országos ismertségre tett szert. Ady Endre, kinek asztaltársaságához tartozott Nagyváradon Fényes Lóránt is, annyira megszerette a dalt, hogy legszívesebben a magáénak vallotta volna.

A zeneszerző egyszer a *Film, Színház, Irodalom* szerkesztőjének, Egyed Zoltánnak a következőt mondta gyermekkoráról: „Apám, Fényes Lóránt huszárhadnagy igen jó barátságban volt Balázs Árpáddal és Fráter Lóránttal, akinek zenéjére nem egy népszerű magyar nóta szövegét írta.” Szabolcs később is

Fényes Szabolcs dallamai örökzöld kedvencei sokaknak

vonzódást érzett a népies műfajhoz, Fráter Lóránt, Váradi Aladár, Bura Károly nótái pedig mindmáig élnek a Fényes-versekkel. Ők mindannyian bihariak voltak, közel laktak Váradhoz, így szinte mindennapos vendégek voltak a Fényes családnál. Fényes Szabolcs később így emlékezett vissza ezekre az időkre: „Én már négyéves koromtól kezdve hallatlan érdeklődést mutattam a zene iránt, és Balázs és Fráter lett a kedvencem. Egyébként ha Fráter Lóránt új nótát szerzett, mindig nekem hedegülte el először, és megkérdezte, hogy mi a véleményem róla.”

Nagyobbacska volt már, amikor rendszeresen ott ült szüleivel a Szigligeti Színház páholyában, s inkább az operettek ragadták meg a figyelmét. Egy karácsonyra ajándéknak egy kis színházat kért, s abban aztán Lehár Ferenc, Jacobi Viktor és Kálmán Imre operettjeit adta elő. Visszaemlékezve ezekre az időkre, azt mondta, hogy ezzel a színházzal sokkal

kevesebb baja volt, mint később az igazival Budapesten. A zongoraleckéknek is nagyon örült, mert eljátszhatta a dalokat, amelyeket előző este a Bémer téri színházban hallott. Édesapjától néha megzenésítésre ajánlott témákat kapott. Egyik ilyen téma az volt, hogy milyen lenne, ha egy lánynak szerenádot kellene adnia. Tizenegy éves korában apja szövegére egész estét betöltő operettet komponált, szülei és a vendégek meglepetésére.

„A premontrei gimnáziumba jártam – emlékezett vissza –, és talán a környezet hatásának tudható be az, hogy igen nagy érdeklődéssel kezdtem viseltetni az egyházzene iránt. Zeneakadémiai tanárom, Siklós Albert nagyon megkedvelt, és elsősorban mint egyházzenei komponistának jósolt nekem nagy jövőt. Tizennégy éves koromban egy szimfoniétát és több kamarazenei művet szereztem. Ötödikes koromtól kezdve már minden időmet a zenének szenteltem, és ez természetesen a tanulásom rovására ment. Ebben az időben repatriáltunk, mivel nem akartak engem román gimnáziumba íratni; Pesten jártam a kőbányai reálgimnáziumba. Ötödikes koromtól kezdve nagyon gyenge tanuló lettem – ismerte be a komponista –, nem hallgattam apám intésére, és egész nap a zongora mellett ültem.”

Ekkoriban jelent meg első dala, a *Sicc, bábam* Harmath Imre szövegével, amit a Rózsavölgyi cég adott ki. Bár a dalra akkor nem figyeltek fel, a közös munka összehozta Harmath Imrével, s ő később hozzásegítette, hogy bekerüljön korrepetitornak a Fővárosi Operettszínházba. Amikor 1931-ben a budapesti operettszínházi direktor Faludi Sándor elé odaállt a magyar slágerkirály, Harmath Imre, ezekkel a szavakkal mutatta be felfedezettjét: „A fiatalember most maturált, direktorkám.

A szülőház
a Lukács György
(ma Nicolae Jiga)
utcán

Az iskolában nem valami jó tanuló, de Siklós bácsi, aki tanítja a Zeneakadémián, azt állítja, hogy övé a jövő. Hallgassa meg, és maga is ezt fogja mondani.” A következő években pedig a XX. századi magyar könnyűzene legtermékenyebb és egyben legsikeresebb zeneszerzője lett. Csaknem ötven operettet írt, százharminc filmhez komponált zenét. Jöhetett bármilyen divatirányzat, mindig lépést tudott tartani a korrallal.

Apja eredetileg jogi pályára szánta, ám amikor Szabolcs – úgy tizenkét éves korában – kijelentette, hogy ő híres zeneszerző akar lenni, édesapja beleegyezett, és mindenben támogatta őt. Az operett akkori fellegvárába, a Király Színházba is elkísérte, hogy bemutassa Lázár Ödön igazgatónak és Marton Sándor zenekiadónak. Itt Szabolcs eljátszotta néhány addigi művét, s mindkét szakember azt tanácsolta az ifjúnak, hogy mindenekelőtt tanulja ki a zene mesterségét. Így került a Zeneakadémiára a híres Siklós Alberthez, s magánúton kezdte meg tanulmányait. Mire leérettsgizett, már hat évfolyamot abszolvált Siklósnál, aki olyan tehetségesnek tartotta, hogy tanársegédként maga mellett akarta tartani.

Szabolcsot unokanővére, Fényes Anna, a híres gyermekprimadonna is protezsálta Faludinál. Annak anyyira megtetszett a fiatalember muzsikája, hogy két dalát le is kötötte a *32-es baka vagyok én* című revü számára. Végül csak az egyik Fényes-szám aratott hatalmas sikert estéről estére. Faludi ezután megbízta Fényest egy teljes operettpartitúra megkomponálásával, s a mű elkészültekor szerződést tett a 18 éves fiatalember elé. A szerzemény operettszínházbéli elfogadásáról a *Színházi Élet* is beszámolt. „Különösen új operettszerzőkben van nagy bőség, akik közül talán legtehetségesebb az a tizennyolc éves fiatalember, akinek operettmuzsikáját a Fővárosi Operettszínház fogadta el, és akit voltaképpen Fényes Annuska fedezett fel. Fényes Annusra minden színházba járó emlékszik. A háborús Pest kedvence volt. Ennek a Fényes Annusnak unokaöccse Fényes Szabolcs...” – írta 1930-ban a *Délibáb* című színházi lap. Így született operett Vajda Ernő *A hárem* című vígjátékából, s jutott el a világ minden tájára.

Az operett premierjét 1931. április 25-én tartották. „A Pesten már rég látott Kosáry Emmy színpadra lépését tíz percig tartó ová-

(folytatás a következő oldalon)

Váradról indult az „emberi muzsika”

(folytatás az előző oldalról)

ció fogadta” – számolt be a korabeli tudósítók az eseményről. A bemutató utáni napon megjelent lapok elsősorban a primadonnát dicsőítették, de pár sor erejéig megemlékeztek az ígéretes tehetségű kezdő zeneszerzőről is. Fényes a bemutató délelőttjén levizsgázott matematikából, hármásra. Estére meghívta tanárait testületileg élete első premierjére. „A további vizsgáimon meg se tudtam mukkanni, és tanárain csak azért engedtek át, mert ott voltak a bemutatón, és nagyon tetszett nekik a muzsikám.”

Az operett bemutatója után négy nappal Beöthy László, a Király Színház alapító igazgatója és a magyar operettjatszás stílusának megteremtője így nyilatkozott: „Jó lesz megjegyezni Fényes Szabolcs nevét, aki a vígjáték új muzsikáját komponálta. Sohasem árt, ha egy későbbi siker alkalmából eldicsekedhetünk vele, hogy mi már régen megmondtuk róla, hogy tehetséges.” Fényes sok év elmúlásával úgy róttá le háláját, hogy megírta a címadó dalt *A bal négyes páholy* című darabhoz, amely lényegében a Király Színház és Beöthy László története.

Fényes sokat dolgozott, három dalt írt Hunyady Sándor *Feketeszárú cseresznye* című drámájának paródiájához, a *Feketeszárú menyecske* címűhöz, amit a Feld-aréna muta-

tott be sok zenével, és neveltette meg vele a közönséget. Ráadásul a darabot estéről estére az ifjú zeneszerző vezényelte. Napközben is folyamatosan és sokat dolgozott, hiszen előtte állt az őszi évad nagy kihívása, a *Maya*, amelynek premierjét 1931. november 7-re tűzték ki. Ezen a napon csoda történt: Fényes Szabolcsot felfedezték. Hamarosan Max Reinhardt hívta meg a világhírű berlini Revüszínházba, s ott az együttes zenei tanácsadója mellett dolgozhatott.

A következő Fényes-operett, a *Manolita* a színlapon és a színpadon megjelenő nagy nevek – Honthy Hanna, Latabár Kálmán, Solthy György, Rátkai Márton, Somogyi Nusi – ellenére is hatalmasat bukott 1932-ben, de nem Fényes zenéje miatt. Később ugyanis minden egyes számát – más szöveggel – „eladta” új operettjeiben. Ezután szinte minden évben új Fényes-operettnak örülhetett a közönség. Közülük a *Vén diófa* (Magyar Színház, 1942) lett a legsikeresebb, nem utolsósorban a főszerepet játszó Fedák Sári miatt. 1941-ben Bubik Árpád, az Operettszínház akkori igazgatója szembekerült Cselle Lajossal, a színész-kamara teljhatalmú titkárával, és ezzel sorsa megpecsételődött. Hamarosan visszatért Berlinbe, s helyébe Fényes Szabolcsot nevezték ki direktornak. Fényes ugyanabban az évben vette feleségül Csikós Rózsit, a fiatal és csinos szubrettet.

Az emléktáblát a Szigligeti Színház állíttatta, s 2012. április 30-án, a komponista születésének centenáriumán avatták fel

Befejezésül álljon itt az újonnan kinevezett direktor első nyilatkozata, amint a *Délibábian* megjelent: „Valóságos házifiú vagyok már a Fővárosi Operettszínházban. 1931-ben ott értem meg az első nagy sikert a *Mayával*. Azóta hat nagy operettem ment ott. A társulat megszervezésére igen nagyméretű tárgyalásaim vannak. A bemutatkozó operettem számára a Vígszínház magyar nótákat is kitűnően éneklő filmsztár-színésznőjét szeretném megnyerni. A tárgyalások kedvezőek. – Fényes itt Tolnay Klárirra utal, akit a Vígszínház mégsem engedett el, ezért helyette Szelezky Zitát szerződtették. – A bonvivánom jelenleg operaházi tag, a neve S-sel kezdődik, és Jánossal végződik. Filmen is megszerette a közönség. A szubrettem Kiss Manyi, aki kétszáz estére szerződött.”

(Forrás: Nemlaha György újságíró, szerkesztő, művészeti és zenei író írásai)

Farkas László

Szent Flórián lovagjai (2.)

Adalékok a nagyvárad Mezey család történetéhez

Szent Flórián vértanúról, a tűzoltók védőszentjéről minden május 4-én megemlékeznek. Flórián nevének jelentése „virágos”, a húsvétot követő „virágos kedvű 40 nap” jelképe. Élete és halála példája az elkötelezett hivatástudatnak, melynek alapja a munkába vetett hit és a hagyományokhoz való ragaszkodás. A nagyvárad **ifj. Mezey Mihály** is vallotta ezeket az elveket, s apja nyomdokain haladva a városi tűzoltóság megszervezésében, irányításában jeleskedett.

Több száz főre tehető az általa patronált egyesületek taglétszáma (a század végére a lakosok száma meghaladta az ötvenezer főt), ez akkoriban is számottevő társadalmi támogatottságot jelentett; csupán a Nagyvárad Polgári Kör 200 tagot számlált, a Lévy-házban berendezett székhelyen a kor elvárásai szerint könyvtárat működtetett. Hasonló sikert könyvelt el – akárcsak édesapja húsz évvel korábban – a Nagyvárad Polgári Lovászegylet (1876–1888) újrászervezésével, utat nyitva a nagyvárad sportélet megteremtésének, a sportlövészetnek. Az ő munkája nyomán jött létre a Sport tér az akkori Rhédey kertben (1885), a torna kör egyik alapítója (1889), torna- és vívóversenyek szervezője volt.

Élharcosa volt a nagyvárad zenei életnek, a Zenekedvelők Egyesületének a megalapítója; ez a mozgalom alapozta meg Nagyvárad első zeneiskolájának a megnyitását 1896-ban Réz Mihály tanító vezetésével, de az amatőr fényképészek körének is alapítója volt, fotográfiai a Borovszky Samu által szerkesztett *Bihar vármegye és Nagyvárad* monográfiát (1901) is illusztrálják. 1895-ben a *Nagyvárad* hírlap jubiláló ünnepségének szervezője volt. A magyarországi sajtó színe-java megfordult Nagyváradon, a *Szegedi Napló* újságírója figyelemre méltó tudósításban mutatta be Iványi Ödön

Ifj. Mezey Mihály harminc éven át irányította a városi tűzoltókat (Lakos Lajos: *Nagyvárad múltja és jelene*, Nagyvárad, 1904)

egykori író, hírlapíró városát: „Nem cifra, de fess kényes úri város a dzsentrí dinasztiaival, bíboros egyházfejedelmével, oláh püspökével, megyéje uraival, Mezey Mihályával, Sal Ferencével, jogakadémiájával, vagyonos középosztályával, mely divat szerint öltözködik, régi magyar házak úri formájában épült földszintes házsoraival, sok templomtornyával, a tarka, nagy hirdetőabláival, téli álmát alvó színekörével és vidám orfeumnótáival. (...) Amit hallottam róla, azért idegenkedtem tőle, amit láttam hirtelenében az életéből, azért megszerettem. Hallottam, hogy megverik ott az újságírókat, és láttam, hogy szeretik; olvastam, hogy az újságoknak ellensége a bihari úri város, és látom, hogy szereti azokat, és éppen annak a lapnak a tiszteletére, mellyel összetűzött, lobogókkal ékesítette fel magát. S amely város kitűzi a lobogót a kultúra ünnepén, az már csakugyan

(folytatás a következő oldalon)

Szent Flórián lovagjai (2.)

(folytatás az előző oldalról)

az író és újságíró szíve szerint való, akár köd-
mönben jár, akár rubintgombos mentében...”
A városról alkotott kép, az előítéletek és visz-
szatérő sztereotípiák a későbbi fogantatású vá-
rosmonográfiákban is visszatérnek.

Ifj. Mezey Mihály 1881-ben az apja által él-
tetett önkéntes tűzoltó-egyesület vezetője lett,
és mintaszerű intézménnyé fejlesztette azt.
Harminc évig volt Nagyvárad tűzoltóparancs-
noka. 1883-ban kezdeményezésére megalakult az Önkéntes Tűzoltók Nagyvárad Szövet-
sége, Bihar, Hajdú és Szilágy megye tűzoltóit
tömörítve. Ezzel az országos szervezethez
csatlakoztak, s Mezey a bihari szövetség elnö-
keként is több alkalommal szerepelt az orszá-
gos eseményeken. 1884-ben az egyesületnek
22 alapító tagja volt, egyenként 100 Ft alapít-
vánnyal, 420 pártoló tagja 4 Ft tagdíjat fize-
tett. A város adta az őrszobát, gondoskodott
a világításról és a fűtésről, a gépek szállítására
tartottak öt pár lovat, hat kocsist, akik a tűzol-
tó szolgálat mellett a városgazdálkodás terüle-
tén is szolgálatot teljesítettek. A város 13 tűz-
oltót fizetett, és kaszárnyaszerű laktanyát és
ellátást biztosított számukra. Téli és nyári ru-
hát és fejenként havonta 21 Ft bért kaptak, az
őrvezető javadalma havonta 30 Ft volt. Az ön-
kéntes tűzoltó-egyesület a parancsnokságon
kívül 6 szakaszvezetőből, 8 őrvezetőből, 20
más feladatot végzőből, 50 szivattyúból és 12
vagyonőrrel állt. Az éjszakai őrseget egy őr-
vezető és 3 köztűzoltó látta el. Az egyület 100
tűzoltót tudott ellátni felszereléssel.

Az 1910-es halotti
anyakönyvi
bejegyzés szerint
idült vesebaj
okozta
a tűzoltóparancsok
halálát.
A dokumentumban
külön feltüntették,
hogy az elhunyt
királyi tanácsos
volt (SJAN Bihar,
Colecția registrelor
de stare civilă
1895-1914,
inv. 1509)

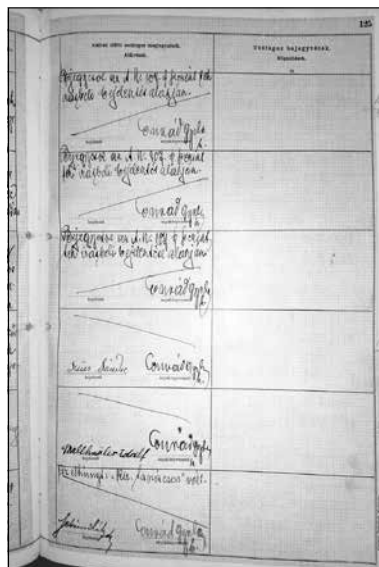
1884-ben tartották ünnepélyes keretek kö-
zött a Nagyvárad Önkéntes Tűzoltó Egyesü-
let zászlóavató ünnepét. A fehér selyemből
készült, aranyhímzéses lobogót a nagyvárad
hölgyek adományozták a tűzoltóknak. A zász-
lóanya tisztét Des Echerolles-Kruspér Sándor-
né Gerliczy Stefánia bárónő töltötte be, ő ver-
te be az első szeptet az avatóünnepen. Díszbe
öltöztetett város fogadta az ide sereglő önkén-
tes tűzoltókat. A Bihar megyei közkórház előtt
az útkereszteződésben zöld gallyakkal díszített
kapu fölött a jelszó: „Istennek dicsőség! Egy-
másnak segítség!”, a Szent László téren ünne-
pi sátrat állítottak fel id. Rimanóczy Kálmán
építész tervei alapján. A Nagyvárad Önkén-
tes Tűzoltó Egyesület zászlóavatási ünnepé-
nek emlékére bronzérmeket verettek 1909-ben.

Az 1888-ban kiadott Tűzrendészeti kor-
mányrendelet különbséget tett a díjazott tűz-
oltóság, az önkéntes tűzoltóság és a községi
(köteles) tűzoltóság között. Díjazott tűzoltósá-
got csak a törvényhatósági jogú városok és a
rendezett tanácsú városok állíthattak fel.

Nagyváradon a nyári színekörben a színházi
előadásokon egy őrvezető, 2 önkéntes és egy
városi tűzoltó teljesített szolgálatot. A színekör
távírókapcsolatban állt a tűzoltó őrnyával, a
városházával és az őrtoronnyal, fel volt szerel-
ve két nyomótömlővel működő fecskendővel
és vizes hordókkal. Az előadások alkalmával a
tűzoltók pokrócokkal és hydronettel (vízipus-
ka, kézi tűzoltó fecskendő) felszerelve álltak a
kijáratoknál.

A tűzoltáshoz szükséges vizet a Körös folyó-
ból, a Pece patakából és a város bővizű kútjai-
ból vették. Tizennyolc vizes hordó állt készen-
létben, ezek szállítását bérkocsisok végezték,
rendőri felügyelet mellett. A városi vízmű csak
1895-re épült fel.

A XX. század elején az egyesületnek volt
egy Walsler-féle mozdonyszivattyúja és öt ki-
sebb szivattyúja. Ezeket párosával helyezték el
egy-egy szekéren, az ötödiket pedig egy lófo-
gatos taligán. A város, illetve a színház tulaj-
donában levő újabb vízipuskákkal és a gyárak
tűzoltó berendezéseivel együtt 17 vízsugarat
lehetett a tűzre bocsátani. Tűzoltó készülékek
és szivattyúk voltak a várban, a két gőzma-
lomban (Hunyadi és László malom), a szesz-
gyárakban és a börtön épületében is. A László
gőzmalom szabadalmi jogot nyert tűzoltópor
készítésére, és kellő mennyiséggel látta el a

A Walsler-féle
mozdonszivattyú
a maga idejében a
legkorszerűbbnek
számított

tűzoltókat. Tízezer méter hosszú tűzjelző táviró kötötte össze az őrtanyát a város legtávolabbi pontjaival és ipari létesítményeivel, 12 jelzőállomás működött a városban. A távirda jeleinél meg volt állapítva a kéménytűz- és tűzjel, ezenkívül megadták a tűz keletkezésének közelében levő állomás számát.

Az önkéntes tűzoltók rendszeres felkészítőn vettek részt, az új tagok gyakoroltatását az őrzetők felügyelték. A tagokat, a városi tűzoltók igénybevétele mellett, behívókkal, értesítőjegyekkel, árvíz vagy tűz esetén harangkongatással értesítették; a kongatás városrészek szerint ötféle volt.

1897-ben Bulyovszky József polgármester két új tűzoltóegységet hozott létre, öt-öt fővel, Várad-Velencén és Várad-Olasziban. 1889-ben a régi őrtanya helyén a Városmajorban felépült a Nagyváradi Tűzoltóság új épülete. A laktanyát Knapp Ferenc építész kivitelezte 16 000 Ft költséggel. Az épületnek volt egy nagy, 40 személyt befogadó tanácsterme, három őrshobája, több mellék- és raktárhelyisége, tornaterme, mászóháza, továbbá szolgálati lakásai a tűzoltók számára. A parancsnoksági

FELHASZNÁLT IRODALOM:

A biharmegyei tűzoltó szövetség közgyűlése. *Érmellék*, 1911. november
Nagyvárad tűzoltósága. *Városok Lapja*, 1910
Vay Sándor: Híres célbalövők. *Hazánk*, 1903. május
Iványi városa. *Szegedi Napló*, 1895. október
Nagyvárad. *Pesti Napló*, 1893. augusztus
A nagyváradi önkéntes tűzoltó-egylet utolsó közgyűlése. *Nagyvárad*, 1875. november 2.
Mezey Mihály: Nagyvárad város n. é. közönségéhez. *Nagyvárad*, 1875. november 4.
Mezey Mihály temetése. *Nagyvárad*, 1875. november 28.

terem falait az egylet régi és új buzgó vezetőinek arcképei díszítették. A látogatók nevét bejegyezték a vendégkönyvbe.

Az Országos Önkéntes Tűzoltó Szövetség érdeme volt az egységes gyakorlati szabályzat elkészítése 1891-ben. Ez egységes síp- és kürtjelet, valamint vezényszavakat vezetett be. Mezey Mihály, az országos szövetség tagja véleményezte. A tűzoltó-egyenruha kérdésében az országos szövetség csak 1897-ben határozott.

1904-re felépült a Városháza, s a figyelőhelyet ennek tornyában, a város legmagasabb pontján helyezték el. Az 50 méteres toronyban 36 méter magasságban rendezték be a felügyelő tűzoltó szobáját. A városi tűzór csak azután költözhetett be a városháza tornyába, miután a tűzoltó-főparancsnok kidolgozta a toronyőrség szolgálati szabályzatát.

Mezey 1910-ben lemondott tűzoltóparancsnoki tisztségéről. Ezt megelőzően memorandumot írt a város vezetéséhez. Ebben a tűzoltók felszerelésének korszerűsítését és a tűzoltólaktanya fejlesztésének fontosságát tárta a tanács elé. Tervezetét csak részben sikerült megvalósítani.

Ifj. Mezey Mihály 1910 augusztusában „a közjó és emberszeretet terén szerzett érdemei elismeréséért” királyi tanácsosi címben részesült. Mezey Mihály királyi tanácsos (méltóságos úr), tűzoltóparancsnok és sok más titulus birtokosa 1910. október 6-án hunyt el Sas utcai bérháza emeleti lakosztályában; 63 évet élt. Röviddel halála után, ugyanabban az évben, a városi önkéntes tűzoltók csapatát hivatásos csapatná alakították. Gráczer Lajos katonatisztet választották tűzoltó-főparancsnoknak. A Bihari Tűzoltó Szövetség parancsnoki tisztét a székelyhídi önkéntes tűzoltók parancsnoka, Fándly József vette át.

Tavaszi Hajnal

Tűzoltó ünnepély. *Nagyvárad*, 1884. május 20.
Mezey Mihály a ravatalon. *Nagyváradi Napló*, 1910. okt. 7.
Catalog jubiliar Mezey Lajos (primul fotograf orădean). Oradea, Euro Foto Art, 2020
Bihar vármegye és Nagyvárad, szerk. Borovszky Samu. *Magyarország vármegyéi és városai*, Budapest, 1901
Kelmanfy László (Hazucha Xavér Ferenc): *Meghasonlott kedély, I. II.*, Pest, 1846
<https://www.langlovagok.hu/9370/szent-florian-a-tuzoltok-vedoszentje/> Szent Flórián, a tűzoltók védőszentje

Népének és hivatásának elkötelezettje volt

Százhusz éve született **Árvey Árpád**, a két világháború közötti nagyváradi magyar újságírás meghatározó személyisége, az erdélyi kisebbség jogai mellett minden időben kiálló író, költő, közéleti személyiség. Négy gyermeke közül a legkisebb, a Nagyváradon született, Bukarestben felnőtt s Brassóban élő Ágnes írta az alábbi megemlékezést az évfordulóra.

Árvey Árpád Szatmárnémetiben látta meg a napvilágot 1902. április 21-én, a nagyváradi Premontrei Főgimnáziumban érettségizett, családi nehézségek miatt azonnal munkát vállalt, s közben nagy akarattal tanult tovább a nagyváradi Jogi Akadémián és a Szegedi Tudományegyetemen. Huszonkét évesen kezd újságírással foglalkozni. Első írásai a *Magyar kisebbség* című folyóiratban jelennek meg. Szerkesztője a magyar kisebbségi érdekeket védő *Magyar Szó* című lapnak (1926). A lapot többször betiltották, de más-más címmel (*Új Magyar Szó*, *Magyar Kurír*, *Erdélyi Magyar Szó*) újból megjelent. Népének és hivatásának elkötelezettje, az újságírást nemzeti szolgálatnak tekinti: „Az volt régen a felfogás, hogy az megy újságírónak, aki más pályára nem mehetett. Ezt a téves hitet megdöntötte az a valóság és tény, hogy az újságírás átértékelődött. Nemzeti szolgálattá vált, olyan nemzeti hivatássá, mely felelősséget és hivatástudatot feltételez. A sajtó nagy hatalom, azonban mi nem akarunk ezzel a hatalommal élni.” (*Estilap*, 1941. dec. 18.)

Az újságírás mellett „a rímben száguldó írás végzetes, örök szeretete” versírássra készíti. Verseiért 1929-ben elnyeri a Szigligeti Irodalmi Társaság díját. Első önálló verskötete a *Regösök útján* (1931). A fennállásának negyvenedik évét jubiláló Szigligeti Irodalmi Társaság égisze alatt megjelent *Tíz tűz* című antológia (1932) az *Erdélyi Lapok* köréhez tartozó tíz fiatal, tehetséges író, költőt mutat be, köztük Ár-

vay Árpádot, Horváth Imrét, Bodnár Máriát, Béltéky Lászlót, Ruffy Pétert, Sárközy Gerőt.

A vers- és újságírás mellett kibontakozik politikai tevékenysége is mint az ifjúság szellemi és kulturális vezetője. 1937-ben részt vett az erdélyi ifjúság Vásárhelyi Találkozásán. Megalapítása óta tagja az Országos Magyar Pártnak, majd nyolc éven át Bihar megyei tagozatának főtítkára. Teleki Pál kormánya idején (1940) a Magyar Országgyűlésben Nagyszalontát és környékét képviseli, országgyűlési jegyző. 1940 augusztusának utolsó napjaiban elvállalja a váradi polgárőrség parancsnokságát. A rendkívüli történelmi napokra emlékezik vissza tanúvallomásként a *Fény gyúlt a toronyban* című riportkönyvében. Ez 1942-ben jelent meg először, a második kiadás pedig 2011-ben látott napvilágot néhány válogatott versével kibővítvé.

Ady Endre költészetének nagy tisztelőjeként az Ady-kultusz őrzésében is szerepet játszott. Amikor senki nem gondolt Ady-ünnepre, Árvey Árpád a legnagyobb világégés közepete, 1944 elején emlékünnepséget szervezett Nagyváradon a költő halálának 25. évfordulójára. Meghívására Dutka Ákos is eljött, s jelen volt Tabéry Géza és Csinszka második férje is (az eseményről a *Film, Színház, Irodalom* számolt be 1944. február 3-án).

Az *Estilap* főszerkesztője és tulajdonosa; 1944 tavaszán a németek betiltják lapját, bujdosnia kell, mert szerepel a németek feketelistáján. Családjával Budapestre költözik, és átéli a főváros ostromát. „Mikor akasztott embert termett a fa / Az utcán, és Jézus-Máriás / sírárok között döglött lovat falt az / utca népe s az excellenciás” (*Őnarckép*).

A háború befejezése után igazságtalan ítélezések áldozata, tízévi börtönre ítélik. Tildy Zoltán és Nagy Ferenc, egykori képviselőtársa bizonyítja, hogy nem vett részt a szélsőjobboldali pártokban, és a német megszállás alatt szabotálta a képviselőház működését. Az ítéletet a semmitőszék megsemmisítette, és 1949 májusában szabadul az Ocnele Mari-i (Vâlcea megye) börtönből. Szabadulása után állandó

megfigyelés alatt áll. Bukarestben keres megélhetési lehetőséget, menedéket családjának.

Harmincöt évig élt Bukarestben, távol szeretett városától, ahová egész életében visszavágyott. „Várad maga az örök ifjúság, örök élni akarás szimbóluma. Azt tanultam tőle, hogy ha már megszülettünk – élni kell tudni minden körülmény között” – írja a *Vén váradi házak* című verse utóiratában.

Kezdetben csak a szűk baráti körnek, családjának ír újból verseket, novellát. Besegít felesége, Á. Lőrinczy Jolán szakácskönyve szerkesztésébe (*A modern háziasszony*, 1964, 1965, 1967, 1968), fordít. A '60-as évek végén újra próbálgatja szárnyait: „Azt hiszitek, nincs reményem, erőm? / Ugyan már ki hinné jobban nálam, / Hogy a múlt romján is épül jövőm?” (*Születésnapomra*). Nemsokára szinte ontja magából a cikkeket, s ezek az *Előre*, a *Művelődés*, a *Hét*, a *Korunk*, a *Brasói Lapok*, a *Magazinul Istoric* hasábjain jelennek meg. Kiadják első ifjúsági regényét, a *Jumbó nem felejt* (1970) címűt, majd meséket, elbeszéléseket közöl a *Nagyapó mesefája* sorozatban.

Kitartó kutatómunkával feltárja a XIX. századi Bukarestbe került magyar emigránsok körét. A *Bukaresti krónika* című cikksorozata az 1948–49-es forradalom leverése után a román fővárosban menedéket kereső magyar forradalmárokról szól (*Emigránsok konzulja*, *Eladó egy Stradivarius*, *Barabás Miklós Bukarestben*, *Régi és új Thália*, *Az emigráció művelődési élete*).

„A múlt bolygatásának csak akkor van értelme, ha a belőle adódó tanulságokat levonjuk” – írja az *Elődök példája* (1973) című könyvének előszavában. Érdekes életutak írott emlékeit gyűjtötte össze ebben, rendhagyó művészpályákat, festőket, színészeket, énekeseket és muzsikusokat mutat be, olyanokat, akik a múlt századi Bukarestbe mentek szerencsét próbálni, és akik ott-tartózkodásuk alatt is megmaradtak magyarnak. A könyv románul is megjelent Gelu Păteanu fordításában *Pilda precursorilor* címen. *Szélsodorta falevél* című munkája (1973, 1983) Szathmári Pap Károlynak, a XIX. századi festészet, grafika és fényképészet ragyogó alakjának regényes életútját mutatja be. A művész iránti mély tisztelet diktálta a könyv minden sorát, s ez abban a tényben is gyökerezett, hogy Szathmári nyíltan vallotta magyarságát a havasalföldi fejedelem udvarában is. Megjelent román nyelven is, *Pictorul pelegrin* címen, Constantin Olariu fordításában.

Árvey Árpád szerkesztésében Veress Sándor 1848-as emigránsról és Veress András történetíróról *Apa és fia* címmel készült dokumentumfilm a Román Televízió magyar adásában, 1979-ben mutatták be, majd 2019 márciusában újra láthattuk. Szathmári Pap Károlyról is készült dokumentumfilm Árvey közreműködésével, 1981-ben vetítették a Román Televízió magyar adásában. Több irodalmi, kulturális témájú írása hangzott el a kolozsvári, bukaresti, marosvásárhelyi rádió magyar adásában. Bartók Béláról szóló, *Vendég a majorban* című írását a Petőfi rádió tűzte műsorára.

Nemcsak a múlt foglalkoztatta, a jelenben, kortársaiban is megtalálta a követendő „lámpásokat”, akik a romániai magyarság kultúráját, műveltségét gazdagítják. Írásaival példázta, hogy a szórványsors nem jelent szükségszerű beolvadást, és lehetséges az önépítő kisebbségi lét. „A szórványban élő magyarság számára különösen fontos a magyar értékeket ápolni és gyarapítani, így szerezve megbecsülést a magyarságnak az azt szinte egyáltalán nem ismerő idegen közegeben.” Vallja: „A nemzeti megmaradásra csak annyiban tarthatunk igényt, amennyire azt önmagunk elősegítjük. Ha azonban ezt a kérdést hanyagul és felelőtlenül kezeljük, önmagunkon kívül másokat ne kárhoztassunk a következményekért.”

(folytatás a következő oldalon)

Alkotástól kutatómunkáig sikeresen

A 7. Székelyföldi Grafikai Biennáléra közel 2000 pályamunka érkezett, 62 ország 844 alkotója jelentkezett a megmérettetésre. A legjobb 303 alkotás közé beválogatták a székelyhídi **Angyal Olívia** Álca című munkáját is.

A fiatal grafikussal már jó néhány évvel ezelőtt találkoztunk, akkor még nem a szárnyát bontogató művész került előtérbe, hanem műtétjéhez kértünk anyagi támogatást. Az azóta eltelt időben az eredeti szándékán változtatva mégsem orvosnak tanult, hanem a nagyváradi Művészeti Líceum elvégzése után a Partiumi Keresztény Egyetemen diplomázott grafika szakon, azt követően pedig vizuális kommunikáció mesterképzésen vett részt.

Jelenleg a Babeş–Bolyai Tudományegyetem doktorandusza. Kutatási témája az erdélyi kortárs magyar gyermekkönyv-illusztráció története. Mindeközben több nemzetközi sikert is bekasszírozott, az elmúlt évben a *Tedd láthatóvá a tudást* címmel a budapesti Ludwig Múzeum és a British Council által meghirdetett nemzetközi kutatói versenyen *Újraéledő szürrealizmus az erdélyi kortárs magyar gyermekkönyv-illusztrációban* című munkájával megosztott I. díjra érdemesítették. Egy hasonló témájú megmérettetésen, a Partiumi Tudományos Diákköri Konferencián szintén I. díjas lett, és OTDK jelölést kapott.

Jelenleg a margittai Horváth János Elméleti Líceum rajztanáráként keresi a mindennapit Angyal Olívia, és immáron három alkalommal bizonyította tehetségét a nemzetközi szinten is jegyzett székelyföldi grafikai biennálén

Népének és hivatásának elkötelezettje...

(folytatás az előző oldalról)

Írói tevékenysége elismeréseként a romániai Írószövetség tagjává választották. Szülővárosa, Szatmár fennállásának 1000. évfordulója alkalmából, 1973. február 8-án ünnepélyes keretek között a város díszpolgárává avatták. Születésének centenáriumán a Nagyvárad Ady Társaság 2002. április 26-án ünnepséget szervezett. Megemlékeztek még róla Bukarestben, Brassóban, Szovátán és Vancouverben is.

Tiszteletteljes, őszinte, sírig tartó barátság fűzte Márton Áron püspökhöz. A közös érdeklődés, a közös cél és sors, a kölcsönös tisztelet hozta össze őket. Kettőjük barátságáról 37 fennmaradt levél tanúskodik. Ezek többsége a Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár püspöki irataiban lelhető fel. Említésre méltó Árvaynak a szabadulása utáni első órákban, 1949. május 22-én írt levele, melyben végten háláját fejezi ki a püspöknek. 75. szüle-

tésnapján Márton Áron meleg hangú levélben köszönti, majd pár hónap múlva Gyulafehérváron személyes áldását adja 50 éves házasságára és családjára. Bernád Rita Magdolna főegyházmegyei főlevéltáros tanulmányt írt barátságukról (A Nagy Püspök barátsága egy nagycsaládos édesapával. Isten szolgája Márton Áron és Árvay Árpád író kapcsolata, *Keresztény Szó*, 2019/11.).

1985. szeptember 9-én Bukarestben bekövetkezett halála után hamvait Nagyváradon helyezték örök nyugalomra a Rulikowski temetőben. Sírfelirata a *Testamentum* című versének négy sora: „De amit viseltem / S mindig bátran védtem, / Órizzétek tisztán / Igaz emberségem.” Küzdelmes, eseményekben gazdag élete során szél sodorta falevélként hol az egekig repült, hol a sárba taposták, de minden körülmények között megmaradt embernek, népéért harcoló, igaz magyarnak.

Benedek Ágnes,

Brassó

Biharország – portré

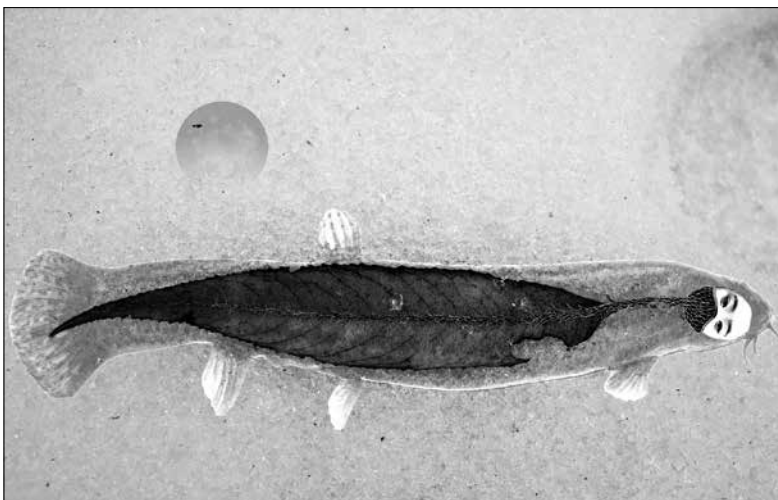

Angyal Olívia tanít, alkot, és kutatni szeretne

is. Minden esetben három művel nevezhetett egy-egy alkotó. Először 2018-ban jelentkezett, akkor két munkája is bejutott a legjobbak közé. 2020-ban egy alkotásával sikerült meggyőznie az ítéskéket arról, hogy a legjobbak között van a helye, és az idén sem történt ez másként. A nevezés határideje március 23-án járt le, az ideji téma a stratégia volt. Ez jórészt a Covid-járványhoz köthető, a hozzá kapcsolódó viszonyulást, az emberi kapcsolatok fenntartásának a stratégiáját lehetett akár grafikai formában megjeleníteni. De másmilyen hozzáállás is elfogadott volt, sokféle értelmezés, akár technikai stratégia a képzőművészetben, vagy lehetett akár túlélési módokat keresni.

Angyal Olívia zsűrizésre szánt munkái digitális grafikai kísérletek, ezekhez digitális montázst használ technikai elemként, mindehhez

A biennáléra beválogatott *Álca*

három összetevőt alkalmaz. Általában a hátteret, illetve a cselekvést megjelenítő közeget makrofotókból állítja össze. Véleménye szerint ez azért fontos, mert körülöttünk jelen van a makrovilág, de csak ritkán érzékeljük. Ezt a világot szándékszik megmutatni alkotásaiban – vallja az alkotó. Mivel gyakorló tanár, gyakran inspirálódik gyerekek által rossznak vélt rajzokból, szerinte ezek is hordoznak értékelhető üzenetet. Harmadik elem a munkáiban a természetben vagy a mesterséges közegben spontán fellelhető formák, karakterek. Néha más, speciális elemeket is segítségül hív, mint például a bolygókat, a csillagászatot vagy magát az univerzumot. De nem áll tőle távol a történelmi témák feldolgozása sem. Stílusát tekintve a szürrealizmus és dadaizmus közöttinek határozza meg művészetét.

Az *Álca*val kapcsolatosan a következőket fogalmazta meg a székhelyi alkotó: „De vajon milyen álca? A rejtőzködés az elmúlt évek alapszabálya, most elméletileg szabadok vagyunk, de nem úgy, mint korábban. Minden percben terhelnek hol a vírusfenyegetettséggel, hol pedig a háborúval. Így a szabad élet csak valamiféle illúzió az örült elméletek és a hírtengerek fojtó vizeiben. Gyökeres változás kellene a gondolkodásban ahhoz, hogy ne csak marionettbábokként éljünk hamis szabadságunkban. De vajon képesek volnánk-e rá?”

Maga a mű három részből tevődik össze, adott egy falevél, általa a formáját teremti meg a figurának, ami tulajdonképpen egy egészségügyi maszkot viselő nő, akinek teste egy halban van, konkrétan egy réti csíkban. A hal szimbolikus lény, annak ellenére izgalmas, hogy mimikátlansága miatt nem tud érzelmeiket kifejezni, de olyan térben él, a vízben, amely életet adó vagy akár attól megfosztó természeti elem. Továbbá rejtőzködő, elbújó és fel-feltűnő, mindenhol magának utat törő csoda – fogalmaz Angyal Olívia.

A 303 beválogatott alkotást októberben állítják ki, illetve egy katalógusban fognak megjelenni. De ezzel még nincs vége, a zsűri tovább szűkíti a kört, a beválogatott alkotásokat díjazni fogják.

Angyal Olívia távlati célja, hogy egyetemi oktatóként főállású kutatómunkát végezhesen. Már kitalálta a kutatás tárgyát is: az illusztrációk a művészettörténetben, illetve a grafika területén; ez az, ami mindenkor lázba hozza.

D. Mészáros Elek

A HÓNAP ZENESZERZŐJE

Fjordok lírikusa

Százhetvenkilenc éve, 1843. június 15-én született **Edvard Grieg**, a norvég nemzeti iskola érzékeny lírájú zeneköltője. Életének, munkásságának néhány mozzanatát idézzük fel ez alkalomból.

A soknemzetiségű halkezeskedő atlanti kikötővárosban, Bergenben született Edvard Grieg 1843-ban, a család negyedik gyermekeként (két nővére, egy bátyja és egy húga volt). Skót dédnagyapja, Alexander Greig (később változtatta nevét Griegre) az 1770-es években telepedett le Bergenben, megalapítva a szárított hallal és homárral kereskedő családi vállalkozást. Ebből a családi és urbánus közegből megérthető Edvard Grieg későbbi mondása: „Bizonyos vagyok benne, hogy a zenémnek némi tőkehalíze is van”. Nagy szerencsénkre a hagyomány alapján a legidősebb fiútestvérnek kellett beletanulnia a családi vállalkozás vezetésébe, így Edvard szabadon hódolhatott a zenének. Adott volt ehhez a család anyagi biztonsága és édesanyja kiváló zenei képzettsége – Hamburgban végezte konzervatóriumi tanulmányait, amikor ez még csak férfiak kiváltsága volt.

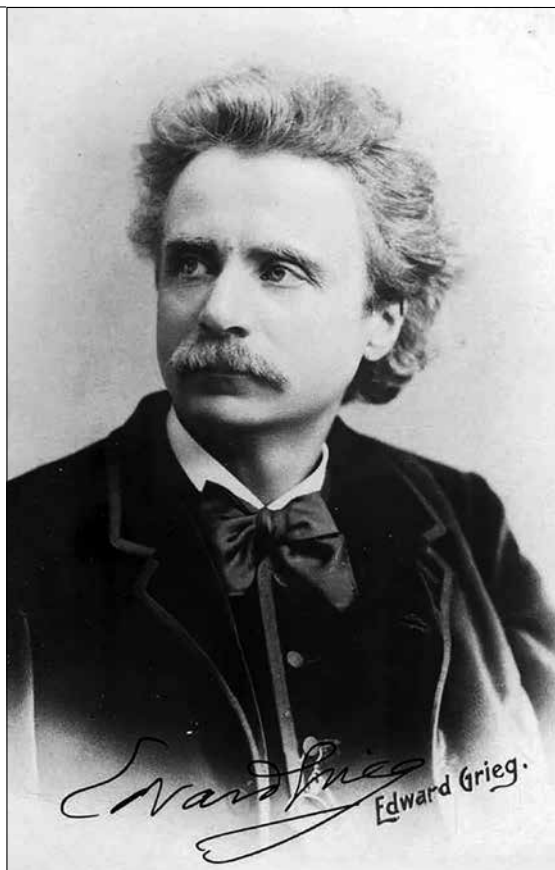
Edvardot anyja bevezette Mozart, Beethoven, Weber és Chopin zenei világába, de a tehetséges, kreatív fiú már ekkor szeretett maga improvizálni a zongorán, új dallamfordulatokat, harmóniákat felfedezni. Az általános iskolát módszeresen kerülte. Ebben segítségére volt Bergen esős időjárása. Kifigyelte, hogy a megázott diákokat mindig hazaküldik száraz ruhába átöltözni. Edvard viszonylag messze lakott az iskolától, így tehát igyekezett minden adódó alkalommal a lehető legvizesebb lenni, hogy akár az egész napi tanításról el tudjon lógni. Még kevésbé esős napokon is az eresz alá állt... Egyébként Mosaknak hívták a kis csodabogarat a zeneileg műveletlen osztálytársak, ugyanis félrehallották tőle Mozart nevét. Később így foglalta össze diákéveit: „Az iskola semmi más nem hozott ki belőlem, csak azt, ami örögi, a jót szerencsére érintetlenül hagyta.”

Élete legmeghatározóbb momentumaként tartotta számon Grieg azt, hogy 15 eszten-

dős korában találkozott Ole Bull hegedűművésszel, „észak Paganinijével”. Bull látogatóba jött Griegékhez, és Edvard több saját kompozíciót is előadott neki. Állítólag ekkor mondta neki rögtön azt Ole: „Lipcsébe mész, hogy művész legyél!” Bull kezdte elsőként a norvég népzene irányába terelgetni Grieg érdeklődését. Bergeni diákévei lezárultával (1858) Grieg, Bull hathatós győzködésére, valóban Lipcsébe, Európa akkori egyik legelismertebb konzervatóriumába ment tanulni. Ez volt a legelső német alapítású zeneművészeti főiskola, melyet Mendelssohn érdekes módon épp Grieg születésének évében hozott létre. Grieg lipcsei éveit nem bizonyultak álmai netovábbjának. Később (1881) így írt a konzervatív fegyelmű zenei neveltetéséről életrajzírójának, Aimar Grønvoldnak: „Ugyanolyan bután hagytam el a Lipcsei Konzervatóriumot, mint ahogyan oda beléptem. Természetesen azért tanultam ott valamit, de saját egyéniségem továbbra is csukott könyv maradt a magam számára.” Amellett, hogy a szívből utált gyakorlatokat kellett zongorázni (Czerny, Kuhlau, Clementi), mégis tanult valamit például Ignaz Moschelestől (zongora), Carl Reineckétől és Moritz Hauptmantól (zeneszerzés). Itt ismerte meg Mozart és Beethoven zenéje mellett Mendelssohnét, Schumannét, Wagnerét is.

Ugyancsak Lipcsében szedett össze egy súlyos mellhártyagyulladás, ami egész további életére kihatott. Az amúgy is törekeny testalkatú, 152 cm „magas” Grieg féltüdőnyi kapacitással élte le hátralévő életét, így koncertezte át később vég nélküli európai turné sokaságát, hihetetlen akaraterővel és fáradhatatlan agilitással. Ezzel előreszaladunk voltaképpen, de ez lett végzete is: 1907 kora őszen feleségével épp egy Leedsbe induló hajóhoz készültek egy angliai fellépésre, amikor Edvard rosszul lett. Kórházba szállították, de végkimerülésig túlhajsolt szervezete feladta a harcot az életért szeptember 4-én.

Visszatérünk most a 19 esztendő Grieghez, aki 1862-ben kiváló minősítéssel diplomázott Lipcsében. Első fontos nyilvános koncertjére még 1861. augusztus 18-án került sor

a svédországi Karlshamnban. Szülővárosában, Bergenben egy évre rá mutatkozott be koncertpódiumon. Griegnek immár diplomás fiatal zenészként magának kellett alakítania karrierjét, a hivatásból való megélhetését, így némi vezénylet mellett tanítást vállalt. Mivel ekkortájt Koppenhága volt az egyetlen jelentős északi kulturális központ, Grieg 1863-ban itt kereste tovább a lehetőségeket a boldogulásra – mint kiderült, sikerrel: mind a hivatásban, mind a szerelemben.

A kor nagy dán zeneszerzőivel ismerkedett meg. Példaképe lett Niels Gade, ő a skandináv népzene felé terelte Grieg figyelmét, valamint Johan Peter Emilius Hartmann, akinek hatására az északi legendák kezdtek mind jobban érdekelni. Koppenhágában szeretett bele unokatestvérebe, Nina Hagerupba, aki szintén tehetséges zongorista és elbűvölő lírai szoprán volt. Kapcsolatukat mindkettejük szülei ellenezték, de 1864-ben titokban eljegyezték egymást, majd 1867-ben összeházasodtak. Alexandra nevű kislányuk 1868-ban született, ebben az évben írta meg Grieg máig egyik legsikeresebbnek megmaradt művét, az *a-moll zongoraversenyt*. A kis Alexandra 13 hónaposan meghalt agyhártyagyulladásban. A Grieg párnak sosem lett másik gyermeke.

Házasságuk később egyre komolyabb válságba jutott, miközben szakmai sikereik magasra íveltek, hiszen sokáig menekültek mindketten magánéletük elől sorozatos külföldi

koncertkörutakra (Lipcse, Prága, Berlin, London, Párizs stb.). 1873-ban Edvard elhagyta Ninát, de egy barát, Frants Beyer közreműködésével a pár végül kibékült, és új otthont építettek Bergen part menti külvárosában, a festői Trolldhaugenen (Trollok dombján). Grieg gyakran utalt úgy erre a házra, mint „legjobban sikerült művére”. Itt működik ma a Grieg-múzeum/emlékház. Edvard és Nina hamvait is a Trolldhaugen fjordjára néző sziklában helyezték végső nyugalomra. A villában található Griegék 1892-ből származó Steinway zongorája (a 25. házassági évfordulójukra kapták), amit még manapság is meg szokás szólaltatni Grieg emlékére exkluzív hangversenyek alkalmával.

Térjünk vissza még Koppenhágába, hiszen itt kötött Grieg barátságot Rikard Nordraakkal (ő egyébként a norvég himnusz szerzője). Ha ő nincs, Grieg sem lenne az, akinek ma ismerjük, hiszen Nordraak hatására szeretett bele visszavonhatatlanul a norvég népi kultúrába, de úgyszólván minden másba is, ami norvég. Grieg így írt Nordraakról: „Ő nyitotta fel szememet a zenében minden olyan fontos dologra, ami a zenén túli.” Együtt rajongtak a sagákért, a hegyekért (nemcsak távolról, de természetjárásban is), a fjordokért. Nordraak megismerkedésük után három évvel, 1866-ban, alig 24 esztendősen elhunyt. Emlékeire Grieg megindító gyászzenét írt.

Grieg nemcsak zeneköltőként, de a zenei élet szervezőjeként is elkötelezett előmozdítója lett a norvég kultúra felemelésének. 1866-ban nagy jelentőségű koncertet szervezett az akkor svéd fennhatóságú Christianiában (Oslo) kizárólag norvég szerzők műveiből, 1867-ben szorgalmazta egy norvég zeneakadémia létrehozását, zenetársaságot alapított, és a filharmóniai társaság karmestere lett.

Liszt Ferenc felfigyelt a fiatal norvég műveire, és még 1868-ban tiszteletteljes elismerő levelet küldött Griegnek, s meghívta Weimarba, de csak 1870-ben találkozott Rómában, s ott Liszt első látásra, nagy lelkesedéssel eljátszotta Grieg *a-moll zongoraversenyét*. Ugyancsak Rómában találkozott Grieg Ibsennel, vele majd 1874-ben vette fel újra a kapcsolatot, amikor megírta máig legnépszerűbb darabját, a színpadi kísérőzenét a *Peer Gynt*hez. Ebből készült az a két zenekari szvit, mely ma is töretlenül hódítva képviseli emblematikusan Norvégiát a világ koncerttermeiben.

(folytatás a következő oldalon)

Fjordok lírikusa

(folytatás az előző oldalról)

Grieg turnéi a *Peer Gynt* sikerei hatására még inkább megsokasodtak: Drezda, Lipcse, Breslau, Köln, Karlsruhe, Frankfurt, Hága, Rotterdam, Amszterdam, Prága, Varsó, Párizs stb. Utazásai során számos jelentős kollégával ismerkedett meg, kötött barátságot, köztük volt Csajkovszkij, Brahms, Dvořák, Liszt, Delius, Saint-Saëns.

A sikerrel párhuzamos sikertelenségi történet, hogy Grieg miért nem írt operát. Ez a műfaj az ő lírai, rövid formákban gondolkodó alkotatótól valószínűleg idegen is lett volna. Az 1870-es évek elején Grieg intenzívebben dolgozott együtt Bjørnstjerne Bjørnson íróval (költemények, melodráma, kórusművek, kísérőzene), és közös elképzelésük volt egy norvég nemzeti opera megírása is. A mű a nagy norvég egyesítő és a keresztény hitet terjesztő Olav Trygvason királyról szólt volna, ha a zene és a librettó közötti elsősegen nem vezett volna össze a két alkotót.

Grieg hazájában és külföldön is elismert, befutott előadóművészként és zeneszerzőként az 1880-as évekre immár nemcsak koncertekből, de stabil állásból (a Bergeni Filharmonikusok karmestere) és jogdíjakból is módosan élhetett, persze a kiadóknak már tele volt a hócipőjük, amikor egy-egy újabb *Lírai/lírikus darabok* c. sorozattal fordult hozzájuk. A lírai miniatúrák, ún. zsánerképek szerelmes alkotója ezekből tíz ciklust jelentetett meg. A kis darabok sokasága úgy kíséri végig teljes életművét, akár Mendelssohnét a *Dalok szöveg nélkül* sorozatai, azzal a különbséggel, hogy színeivel Grieg nem német romantikájú meditációk elvont homályába mereng, hanem érzékeny invenciója jóízű, egészséges életkedvvel áthatott. Legyenek bár borzongató mesék a hegyek gyomrából, lírai szellőjű melázások a kápráztató vad fjordok felett, Grieg végül is megtalálta azt, akit a lipcsei konzerva-

tóriumban annyira hiányolt: önmagát. Zenéjét a norvég természet, a friss népi tánczene és ártatlan líra alakította olyan egyénivé, egészségessé, hogy mindig meglepő modális dallam-, harmónia-, szín- és hangulatfordulataival könnyedén vonja ki magát a XIX. századi német-központú zenei anyagformálás terhe alól. Üdítő hatása tetten érhető Debussy, Ravel és később Bartók zenéjében is. Debussy „hóba csomagolt bonbonnak” nevezte, amikor Párizsban hallotta Grieg zenéjét. Bartók így ír róla: „Akárhogy is, Grieget komolyan kell venni. Ő a századforduló egyik legjelentősebb zeneszerzője (...) Az elsők között szakított a német rabigával.”

Grieg zongorajátékáról készültek hangfelvételek Párizsban 1903-ban. Némelyik digitalizálva elérhető interneten. Zongorajátékát így elemzi Sigurd Slåttembrekk norvég zongoraművész és Tony Harrison angol zenei rendező: „Grieg játékából nem csupán a metrikai löktetésnek a XX. század második felében elterjedt és kötelezővé vált banális sulykolása hiányzik; előadásmódjának egyik kifejezetten központi jellemvonása – s egyben előadói zsenialitásának záloga –, hogy a művek szerkezeti fölépítésének trivialisait szinte kihasználja arra, hogy a formaszerkezetet az agogika és a dinamika tagoló eszközei révén új és új megvilágításba hozhassa az előadás során.”

Grieget ma főként zongoraminiatúráiról ismerik, a nagy koncerttermekben pedig a két *Peer Gynt-szvit*ről és az *a-moll zongoraverseny*ről, de sok más mellett írt vonósnégyest, zongoraszonátát, hegedűszonátákat, csellószonátát, mintegy 150 dalt stb. S hogy legyen váradi vonatkozása is Griegnek, mondjuk el, hogy itt, a nagyváradi filharmoniaiban egy igazi raritás is elhangzott halálának 100. évfordulóján, 2007 őszén: fiatalkori *c-moll szimfóniája* (1864).

Tóth Gábor

Nyár végéig maradhat a várban a szövőszék

Pázmán Ida kézművesmesterre akkor figyeltem fel, amikor a megyei lap arról adott hírt, hogy hét év után fel kell adnia várbeli székhelyét, kénytelen kiköltözni, mivel az általa bérelt helyiségek megemelt díját már képtelen lesz megfizetni.

Nagyvárad várbeli székhelyén kerestem fel május elején Pázmán Idát. Arra kértem, ossza meg velünk, hogyan került kapcsolatba a szövéssel, hiszen ezt a szép népi mesterséget ma már csak kevesen művelik, szövőműhelyt sem sokan működtetnek, legfeljebb egy-egy vidéki településen.

„Az egész úgy kezdődött – emlékszik vissza Pázmán Ida –, hogy egy jó barátnőm, aki látogatta a Francisc Hubic Művészeti Iskolában szervezett előadásokat, biztatott, hogy járjak én is, mert nagyon jók a tanárok, és alapos szakmai felkészülést lehet szerezni. Én is beiratkoztam, a grafika szakot választottam. Elmentem felvételizni, és amint beléptem abba a terembe, ahol a felvételi zajlott, egy szö-

Pázmán Ida várbeli kézművesműhelyében

A családi szövőszék

vőszékre lettem figyelmes – egy kicsi szövőszék állt az egyik sarokban. Addig nem nagyon tudtam, miért megyek oda, de amikor megláttam a szövőszéket, azonnal tudtam, mit is szeretnék majd tanulni. Nagy szerencsém volt, hogy Holló Barna lett a tanárom, tőle tanultam mindazt, amit ma tudok ebben a mesterségben. Aztán három évet tanultam a Francisc Hubicban, plusz még egyet ráhúzva. No, nem mondom, egy kis grafikát is tanultam, kellett, mert a programhoz tartozott, de én ott csak szőttem, gyakorlatilag semmi mást nem csináltam. A szövés azért nem volt teljesen ismeretlen számomra, ugyanis a Diószegen élő nagymamám ügyes szövő volt, olyan munkákat is meg tudott csinálni, amelyekhez településenként csak egy-két asszony értett. Bihardiószegen az én nagymamám tudott csak felvetni. Amikor a Hubicban elkezdtem szőni tanulni, ő már nagyon idős volt, s amikor elmondtam neki, hogy mit tanulok, azt mondta, ne csináljam, mert soha nem fogom abbahagyni.”

Apai rokonsága révén Pázmán Ida olyan szalacsiakat ismert meg, akik szövéssel foglalkoztak. „Amikor felkerestük az ottani roko-

(folytatás a következő oldalon)

Nyár végéig maradhat a várban a szövőszék

(folytatás az előző oldalról)

➤ nainkat, kiderült, hogy az egyik családtagnak van szövőszéke, a dédnagyanyám nagynénje rendelte magának 1862-ben. Megkaptam ezt a családi szövőszéket, és a mai napig is azon dolgozom.”

A kézművesmester nem rejtette véka alá, hogy az utóbbi időben kedvezőtlen körülmények között kellett tevékenykednie. „De én kidolgoztam egy olyan rendszert – magyarázza –, hogy miként lehetne ebben az időszakban is mind szélesebb körben bemutatni a hagyományos mesterségeket, hogy az embereknek egy kis fogalmuk legyen róluk. Fesztiválokon, különböző rendezvényeken vettünk részt. Mindig úgy igyekeztem, hogy a termékek vására mellett megnézhesék az érdeklődők a munkámat is; volt mesterségbemutató, ahol a közönség láthatta az egész folyamatot, hogy pontosan miként készül el egy-egy alkotás. Ezenkívül, mintegy harmadik részeként ennek a folyamatnak, kézműves-foglalkozás is van, hogy beülhessenek nemcsak gyerekek, de felnőttek is a szövőszékbe, és elkészíthessenek egy-egy tárgyat. Eleinte csak gyerekekre összpontosítottunk, nekik akartuk bemutatni ezt a hagyományörző mesterséget. Később, mivel volt érdeklődés a felnőttek részéről is, őket is bevontuk, és ez sikeres akció volt. Többszámúban beszélek, mivel három kollégámmal létrehoztuk a Nagyváradi Kézműves Házat, egyesületi formában.”

Az elkészült munkák értékesítési lehetőségéről is szó esett. „Most, hogy volt ez a majd két éves világvárvány, rájöttünk, hogy jelen kell lenni az online térben, ezért a közösségi oldalon létrehoztunk egy csoportot Casa

Elkészült alkotások

A kézimunkázást bárki kipróbálhatja

Mesteszögárească – Kézművesház néven. Így módon az egész országban működő kézművesek munkái elérhetőek.”

Arról is beszélt Pázmán Ida, hogy a sok bizonytalanság miatt mostanság nem a legjobb mederben folyik a tevékenységük. Nem tudható, meddig maradhatnak a várban, nem tudnak előre tervezni, nem pályázhatnak, mivel csak két hónapra szól a váradi önkormányzattal meghosszabbított szerződésük. Elmondta még, hogy régi vágya egy kézművesiskola létrehozása, pályáztak is erre. Még 2005-ben a városi önkormányzattól igényelt erre a célra egy helyiséget, de eddig nem sikerült kapnia.

A beszélgetésünk után néhány héttel kaptuk a hírt, hogy egy újabb rendelkezés szerint a nyár végéig maradhatnak a várban a kézművesek.

Dérer Ferenc

Egy magángyűjtő, aki tiszteli a múltat

Pécsi Sándor úgy tartja, hogy az ő igazi hobbija a lovak, a régi földművelő eszközök, a paraszti élet nélkülözhetetlen tárgyainak gyűjtése pedig a szenvedélye. A földesi otthonukban berendezett tájházban 2006 óta fogadnak látogatókat. Felesége, Katalin asszony nagy virágkedvelő, az évszakok virágaival díszíti a környezetét. A Kállay László-díj, amelyet 2017-ben kaptak múltmentő tevékenységükért, a házigazda szerint is közös érdem. A két lakóházas telken a parasztházat választom, a tisztaszobában ülünk le beszélgetni.

– *Hol is vagyunk tulajdonképpen?*
– Földesen, a Dózsa György utca 52. szám alatt, egy hamisítatlan sárréti parasztházban. Az épületet az előző tulajdonos saját kezűleg építette. Természetes anyagból készült, vályogból, és eredetileg náddal fedték be. Van benne egy búbos kemence, amely a mindennapi élethez elengedhetetlen volt. Ezt a helyiséget azért nevezték tisztaszobának, mert csak húsvétkor, karácsonykor és esküvők, illetve halotti tor alkalmával használták a háziak, vagy ha vendég érkezett, azt szállásolták

Katalin asszony
keze munkája
nyomán virul
a porta

A szerző felvételei

Pécsi Sándorhoz „odavándoroltak”
a régi használati tárgyak

el itt. Páros ágy áll benne. Amikor a szülők itt aludtak, néha a gyerekek is helyet kaptak benne, lábbal összefele. Közel négyezer tárgy van a gyűjteményben. Szilke, bilyogzó, tiloló, guzsaly, bölcso, Singer varrógép, tükör. A falon általában a szülők, nagyszülők fotói, tányérok hosszú sora. Minden gyerek örömmel vette, ha megnézhetette a sutót, a szoba sarkát a kemence mellett, mert a nagyszülőktől azt hallották, hogy ők ott nőttek fel. Nemcsak a kisgyereket helyezték el a sutban, hanem élelmiszer tárolására is használták. A nagyszüleim ott tartották a cukrot. Eredetileg döngölt földes volt a szoba, és ha hideg volt, gyékényből készült talpallót használtak, arra léptek rá, majd felvették a papucsot, ami szintén gyékényből készült. A mestergerenda végét nem tapasztották be, ott tartották a fontos iratokat. Gyerekkoromban az ágy alatt „ültették el” a kotlót. Ha kikeltek a kiscsibék és megerősödtek, csak utána kerültek ki az udvarra...

– *Milyen tanuló volt?*

– Az alsó tagozatban jó tanulónak számítottam. Felsőss voltam, amikor „kátéztam”

(folytatás a következő oldalon)

Egy magángyűjtő, aki tiszteli a múltat

(folytatás az előző oldalról)

➤ (konfirmáltam), amit nem vettek jó néven a faluban. Mi, gyerekek, mindig ettünk valami csemegét, kezdtük tavasszal az édesgyökérrel, aztán jött az eper, a nyestalma, a vajalma, különböző körte- és szilvafélék, végül a dió és a szőlő. A mai gyerek szerintem azt se tudja, milyen egy jó birsalmakompót. Bementem a kamrába, egy pilist (egy darab kenyeret) levágtam, mangalicaszírral megkentem, és felmásztam az eperfára, s ettem hozzá a nagy szemű epret. Ez engem akkor olyan örömmel töltött el, mintha valami hiper-szuper kiszolgálásban részesültem volna egy előkelő étteremben. Asztalos szerettem volna lenni vagy kovács, de édesapám mind a kettőről lebeszélte. Azt mondta, az érettségi a legfontosabb, így kerültem a „Zalkába”, Berettyóújfaluba mezőgazdasági gépszerezőnek. Benedek Laci bácsi kedves tanárom volt, minden évben emlékezetes kirándulásokat szervezett, így jutottam el a Storno-ház gazdag gyűjteményéhez is Sopronban. Azok a felújított régi tárgyak megmoccantottak bennem valamit. Ez az országjárás – Eger, Pécs Szombathely, Kőszeg, Ózd, Dunaújváros – középiskolásként meghatározó élmény volt, és képzelje el, zársképpen még az Operaházba is eljutottunk.

– Mikor állt munkába?

– 1971. július elsején felballagtam a tévész-irodába. Kaptam egy munkakönyvet és egy nagy pecsétet bele. Beléptem a földesi Rákóczi tévészbe, a beosztásom gépszerező volt. Érettségi után szervizipari technikus képe-
sítést szereztem. 1976-ban nősültem, fele-

A tisztaszoba

ségem a szintén földesi Nagy Katalin lett. A menyasszonytáncba adták a pénzt, a kereszt-
szülők annak rendje-módja szerint letakarták a tálat, úgy tették bele a vendégek a bankókat. Csótó András és Oláh András bátyám azonban hoztak két mangalicamalacot és két anyabirkát a hónuk alatt. Közben volt már nekem saját tehenem is. Ez azt jelentette, hogy amikor beléptünk az új házba, nekünk már gazdálkodni kellett. Két gyermekünk lett, egy fú és egy lány. Nagy örömmre szolgált, hogy a kisunkám is imádja a jószágokat. 1977-ben egyesült a falu két téésze. Két év múlva a falu másik végén levő műhelyben folytattam a munkát. Azért váltottam később, mert volt három leadásra váró bikám, és megengedték, hogy azt felneveljük. 1986-ban műhelyvezető lettem úgy, hogy előtte tizenöt évet dolgoztam a munkapad mellett. Nem akarom magam dicserni, de voltam kiváló dolgozó is! Azóta is ott vagyok, igaz, hét esztendeje nyugdíjasként végzem a munkát.

A paraszti
gazdálkodás
kellékei

– Honnan származnak az itt látható tárgyak?

– Szinte mindegyiket Földesről és a környező településekről kaptam, csak elenyésző részét vásároltam. 1978-ban kezdtek a tárgyak „hozzám vándorolni”. Elődöm Aranyi Gyula volt a faluban, ő tíz évvel volt idősebb nálam. Jelentős gyűjteménnyel rendelkezett. Ezen magam is felbuzdultam. Amikor elkezdtem a gyűjtést, akkor szembesültem azzal, hogy a 24. órában vagyunk! Akkor már sikk volt megszabadulni a kemencétől és a régi paraszti tárgyaktól. Jobb esetben felkerültek a pad-

Állattartóként is a hagyományt őrzi Pécsi Sándor

A tornácra is jutottak háztartási eszközök

lásra, de bontáskor már a szemétben landoltak. Amikor berendeztem ezt a házat, sokszor látogattak meg iskoláscsoportok. Öröm volt hallani a gyerekeket, ahogy egy idő után kórusban mondták a régi tárgyak nevét. Egy kicsit zsúfolt a szoba, elismerem, de a fő célom az értékmentés volt. 2017-ben megkaptuk a

Fotó: magánarchívum

Földesen, a Dózsa György utca 52. szám alatt egy hamisítatlan sárréti parasztházban látható a népi tárgyak gyűjteménye

Kállay László-díjat. Ez egy közéleti elismerés a faluban, itt élőknek és helyi civil szervezeteknek, csoportoknak adományozható, akinek/ amelyeknek közéleti tevékenysége, munkája Földes határain túlmutató ismertséget, elismerést szerzett a településnek. Ez a díj nemcsak nekem szól, hanem a feleségemnek és mindazoknak is, akik önzetlen adományaikkal gyarapították ezt a gyűjteményt.

– Azt mondta egyszer, hogy a gyűjtés a szenvedélye, az élete, de az igazi hobbija a lovaglás...

– Gyerekkoromban ültem lovon, de 1959-ben apám beadta az állatokat a téeszbe, majd amikor nyugdíjba készült, vett egy lovat, mert akkor már újra lehetett. Készítettünk hozzá stráfszekeret. Hozzákezdünk a családdal burgonyát, káposztát és uborkát termelni. Volt olyan esztendő, hogy 51 mázsa 6–9 centiméteres uborkát adtunk le a savanyítóüzembe. Jó volt, hogy ehhez nem kellett külön fuvarost fogadnunk. 18 évvel ezelőtt én is vettem egy pár pejcsikót. Hintót is készítettünk hozzá. Akkor meg úgy gondoltuk, versenyeket is kellene tartani, de a szüreti felvonulásokon is részt vettünk néhány településen. Megszerveztük a Tejföl fesztivált is a faluban, ami kiválóan sikerült. Sajnálom, hogy nem tudtunk belőle hagyományt teremteni. Az is világraszóló esemény volt, amikor jelképesen összeházasodott Bihartorda és Földes 2007-ben. Átvonultunk a tíz kilométerre lévő faluba lovakkal, szekerekkel. Lógott az eső lába, de megúsztuk szárazon. A „lakodalom” aztán Földesen volt, mindenki jól érezte magát.

– Ki tudja megnézni ezt a gyűjteményt?

– Nincs belépő, ha itthon vagyunk, bárki bejöhet, hisz az a célom, hogy minél többekkel ismertessem meg ezeket a régi tárgyakat, a falusi létet. Sokan felkapták a fejüket, amikor a Keresztesi Lovagok ideállítottak vagy harminc motorral. Adtak egy gázfröccsöt, akkorát szólt, hogy még a szomszédos falvakban is hallották. Volt olyan közülük, aki két hónap múlva visszatért. Elmondta, ő is megvette a szomszéd portát, és venne tőlem rackát, hogy gondozza egy kicsit a füvet. Aztán mesélte, hogy vásárolt egy szürkemarhát is, mert azt is látta itt a portán. Volt már nálam a testvértelepülés lengyel delegációja, és volt itt már birkózó világbajnok is, mert a faluban nagy hagyománya van ennek a sportnak. Mindenkit szeretettel látunk, aki becsüli a régi paraszti tárgyakat, használati eszközöket, aki tiszteli a hagyományt.

Kocsis Csaba

Pszichiáter véleménye

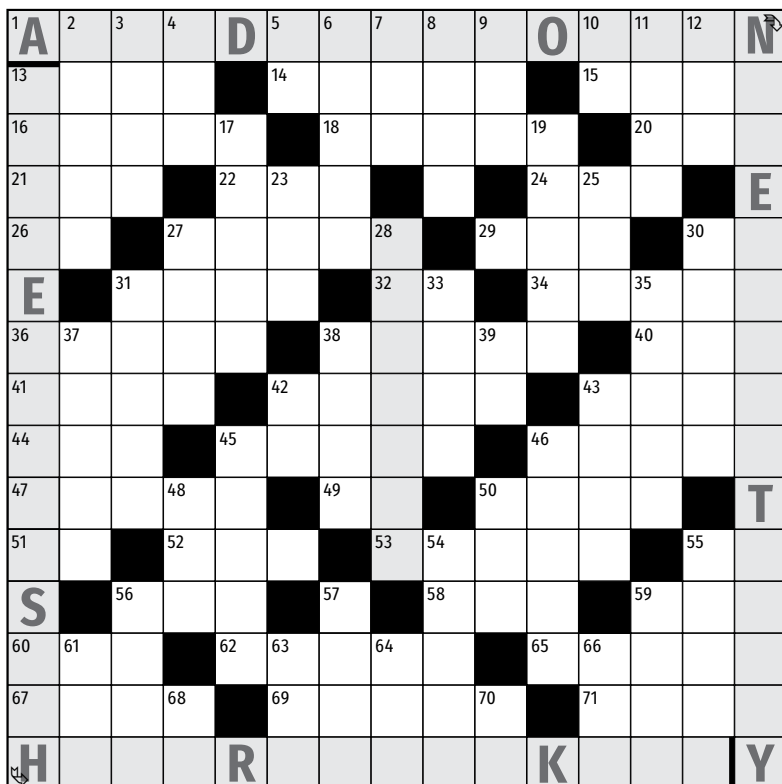
Christophe André (sz. 1956) francia pszichiáter, pszichoterapeuta gondolatát idézzük a rejtvényben a **vízszintes 1., függőleges 13. és függőleges 28.** alatt.

VÍZSZINTES: 13. ... show – beszélgetős műsor **14.** Anthony Quinn híres filmszerepe (1964). **15.** Hamis, téves. **16.** Világhírű olasz karmester (Alberto). **18.** Veszprém megyei városba való. **20.** Hőemelkedés. **21.** Bő. **22.** Az Oroszlán csillagkép latin neve. **24.** Német névelő. **26.** Azonos betűk. **27.** Carl von ... – svéd botanikus, természettudós. **29.** Tagadás. **30.** Törökország autójele. **31.** Édes-ség (puffasztott rizspehely). **32.** Görög betű. **34.** Csónakféle. **36.** Város Szlovákiában. **38.** Gyors mozgású. **40.** Emésztőnedv. **41.** Az 1960-as évek jellegzetes zenéje. **42.** Állatcsapat. **43.** Lop. **44.** Sörrekeszben van! **45.** Fa, amit dobással el akarunk találni. **46.** Váltás. **47.** Aragon francia költő, író személyneve. **49.** Munkácsy- és Kossuth-díjas szobrász (Pál). **50.** Kossuth-díjas festőművész (István).

51. Félig éber! **52.** Szagtalanító – röviden. **53.** Vastagabb, bolyhos szövet. **55.** Kassák lapja. **56.** Kést élez. **58.** Albán pénznem. **59.** Szarvasféle. **60.** Szigligeti személyneve. **62.** Kozmetikai márka. **65.** Álmos fejedelem anyja. **67.** Ventura olasz színész személyneve. **69.** Kutya igéje is lehet. **71.** Beteget ellát.

FÜGGŐLEGES: 2. Bizalmas személy. **3.** Orosz férfinév. **4.** Luxemburgi, kambodzsai és németországi autójel. **5.** A „nagy varázsló”. **6.** Kossuth-díjas színész (Gyula, 1885–1972). **7.** ...-Lanka – az egykori Ceylon. **8.** Szemléltető rajz. **9.** Bugac része! **10.** Páratlan lufi! **11.** Híres egyetem az USA-ban. **12.** Valaminek az aljához. **17.** A My Fair Lady musical főszereplője. **19.** Itt a mélyben (nép.). **23.** Becézett Enikő. **25.** Fohász. **27.** Amerikai zongoraművész (Eugene). **30.** Haraggal tapos. **31.** Rendőr (biz.), **33.** Füzet (rég.). **35.** Bo ... – amerikai színész. **37.** Az ilyen baktériumok oxigént igényelnek. **38.** Peter ... – Columbo alakítója. **39.** A gallium vegyjele. **42.** Santa ... – argentinai város. **43.** Lopakodik. **45.** Nyugalom. **46.** Kossuth-díjas színész, színigazgató, rendező (Péter). **48.** Mellem. **50.** Kubai, német és spanyol autójel. **54.** Nehézfémekkel bevont. **55.** Könyvből kiír. **56.** A magasban. **57.** Cinez. **59.** Lerakat. **61.** Állókép (röv.). **63.** Érzelmes punk-rock stílus. **64.** Jegyzé. **66.** Kómában van! **68.** Páratlan opál! **70.** Japán táblajáték.

Barabás Zsuzsa

A helyes megfejtést beküldők között könyvjutalmat sorsolunk ki! A megfejtést postán vagy e-mailben juttathatják el szerkesztőségünk címére: Várad folyóirat, 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C; biharmegye@gmail.com. Kérjük, tüntessék fel a nevüket és a pontos lakcímküket!
Beküldési határidő: **június 30.**
Májusi rejtvényünk (*Márai Sándor gondolata*) helyes megfejtése: „Csak a lelkiismeret lehet bírád, hóhérod vagy pártfogód, senki más.”

Várják a pályázatokat a Nyilas Misi-ösztöndíjra

A kolozsvári székhelyű Nyilas Misi Tehetségtámogató Egyesület 2003 óta segíti ösztöndíjprogramjával a tehetséges és szociálisan hátrányos helyzetű tanulókat, diákokat. A 2022/23-as tanévre szóló tanulmányi ösztöndíjra július végéig lehet jelentkezni.

A világ számos pontján élő támogatók anyagi hozzájárulásának köszönhetően a nonprofit szervezet évente több száz ösztöndíjasa folytatja tanulmányait. A támogatók személyesen is figyelemmel követhetik pártfogoltjaik tanulmányi előmenetelét, illetve a családok szociális helyzetét. A segítség a Tehetségtámogató Program keretében VII., VIII., IX., X. vagy XI. osztályban kezdődik. Egy tanuló alapösztöndíja havonként 18 000, évente 216 000 forintnak megfelelő összeg. A kiváló tanulók érdemösztöndíjat is kaphatnak, amivel akár havi 27 000 forintnyira emelkedhet a támogatás. Azok, akik posztliceális képzésben vagy egyetemen folytatják tanulmányaikat, továbbra is ösztöndíjasok maradhatnak a Barátság Program részeseiként.

Az egyesület a nyertes pályázókkal egy évre szóló támogatási szerződést köt, az ösztöndíj folyósítása októbertől kezdődik. Ha jelentős eltérés mutatkozik a pályázati kérelemben feltüntetett jövedelem és a család reális jövedelme között, az egyesület kuratóriuma

akár év közben is megszüntetheti a tanuló ösztöndíját. Ha a tanuló a tanulmányi és szociális feltételeknek eleget tesz, a támogatási szerződés újrapályázás nélkül a következő évre is, sőt a tanulmányok végéig meghosszabbítható.

Pályázhatnak olyan szülők/gyámok, akiknek igazolhatóan jó képességű gyermeke a **2021/2022-es tanévben magyar nyelven tanult VI-X. osztályban** a romániai magyar közoktatásban (beleértve a szakközépiskolai és a szakiskolai oktatást), és teljesíti az alábbi **feltételeket**:

1. A család anyagi helyzete megnehezíti a gyermek továbbtanulását; az egy családtagra eső reáljövedelem nem haladja meg a havi nettó 1200 lejt;

2. A szülő vállalja, hogy támogatás esetén legalább érettségig (szakoktatásban tanulmányai befejezéséig) tőle telhetően biztosítja gyermeke továbbtanulását a romániai magyar közoktatásban;

3. A gyermek a 2021/2022-es tanév végén legalább 8,50-es tanulmányi átlagot ért el.

A pályázatok kizárólag a 2022/2023-as támogatási évre szóló adatlapon nyújthatók be, és mellékelni kell az adatlap végén felsorolt dokumentumokat. A hiányos pályázatokat az ösztöndíjbizottság nem veszi figyelembe.

A pályázatokat **2022. július 31-ig** kell eljuttatni az egyesület postacímére: Asociația de Protejare a celor Talentați „Nyilas Misi” – 400095 Cluj-Napoca, str. Iuliu Maniu nr. 2. ap. 3. vagy a nyilas_misi@yahoo.com e-mail-címre.

Bővebb információk az egyesület tevékenységéről a nyilasmisi.ro honlapon olvashatók. Innen tölthető le a pályázati csomag (felhívás, adatlap, űrlap a pályázó tanuló jellemzésére) is, illetve kérhető a fenti drótpostacímről. A pályázattal kapcsolatban további tájékoztatás a hétköznap 10–16 óra között hívható 0787/200–690 telefonszámon kérhető.

NYILAS MISI
TEHETSÉGTÁMOGATÓ
EGYESÜLET

RÉGEN ÉS MOST ○ A felső képe slapon a nagyváradi Szent László tér déli és nyugati részének egy darabját látjuk a Kováts-féle házzal és a régi görögkatolikus palota épületével, amelynek alapjait gr. Csáky Miklós püspök tette le. Eleinte földszintes volt, mikor aztán 1778-ban az unitus egyház püspökséggé szerveződött, Mária Terézia támogatásának segítségével emeletet húztak rá, majd 1875-ben a Pavel utca felé is bővítették az épületet. A kép jobb oldalán a Nagyváradi Takarékpénztár székházát látjuk.

A mai állapotot megörökítő lenti fotón a Kováts-féle ház szinte változatlan formájában látszik, de a déli oldalon már az új, 1905. június 11-én felavatott, Demetrie Radu püspök által megrendelt, ifj. Rimanóczy Kálmán által tervezett és épített püspöki palota díszlik a 2018. augusztusi tűzvész után helyreállított állapotában. Külsőjében nem sokat, funkcióját tekintve változott csak a Takarékpénztár épülete

Kép és szöveg: Farkas László

9 771583 106100 9